

ఓం.

శ్రీమదాంజనేయ పరబ్రహ్మణ్యోనమః.

నీ తి శ త కవచము

(అర్థ తాత్పర్య సహితము.)

బ్రహ్మశ్రీ అష్టావధాని

పరిమి సుబ్రహ్మణ్య భాగవతారు గారిచే

సాంక్షికోపకరింపబడినది.

ప్రకాశకులు,

శ్రీమనిగిపాటి సుందరరామయ్య.

రెండవపుట 1000 ప్రతులు.

ఎలూరు, కృష్ణానది ముద్రాక్షరశాలయందు,

కొంచూరి నారాయణరావు గారిచే ముద్రింపబడినది.

1933 నూ. 5.

కాశీ, బీ.ఎం.]

[వలె ను 0—3—0.

ఓం.

శ్రీమదాంజనేయ పరబ్రహ్మ

నీ తి శ త క ము .

(అర్థ తాత్పర్య సహితము.)

బ్రహ్మశ్రీ అష్టానధాని

సరిమి సుబ్రహ్మణ్య భాగవతాదు గారిచే

సాంఘికీకరింపబడినది.

ప్రకాశకులు,

సునికపాటి సుందరరామయ్య.

చెన్నై నగరము 1000 ప్రతులు.

మొదలు, కృష్ణానంద ముద్రాక్షరశాలయము,

కొంపూరి నారాయణరావుగారిచే ముద్రింపబడినది.

1932 జూన్.

ప్రతిక.

పాతకమహాశయ్యార !

నాయీ రిచియిండ్ల కందనేతి శిశుముగ విదా
 ఇఖాధికారులు నుగ్గించి, శాలగలికిల కియ్యుడిమ
 టులు నర్తతాత్పర్య సహిముగ ముద్రిగించి ప్రశస్తి
 పటచిగుడుగ విధియ ముగియునె ధిశచి కిగార్డు
 నైతిని.

సం.

కామరూపు, }
 1-5-1932 }

పరిమి సుబహ్మణ్యకవి.

విజ్ఞప్తి.

ఇది “సీతేశాస్త్రము” లోని శ్లోకముల కాండ్రీకరణము భావములు, సుమతీశతకము, కుమారశతకము మున్నగు చిన్ని శతకములలోని పద్యముల భావములనచే పసిబాలురకంటే సులభములు గావున్నను, నైతికజ్ఞాన ప్రబోధకములును, ధర్మమార్గసూచకములును, గావున బాలురకీది యవశ్యము పఠనీయమగు శతకమని నాముఖ్యాభిప్రాయము. ఇట్టి భావములు గల శ్లోకములనుగాని, పద్యములనుగాని బాలురచే పసిప్రాయముననే చదివించినయెడల సవిశల్యగ్రాహ్యములై యాజన్మాంతము పఠకరింపగలవు. పిల్లలకేగాక పెద్దలకునుండ నిందలి వాక్యరత్నము లమూల్యములు.

మూలగ్రంథముయొక్క శ్లోకములలోని యంశములను చక్కగ నాన్వేషింపిరి. శైలి మధురమై చదువరుల కానందముగలుగ జేయుచున్నది. సమర్థులగు యువాధ్యాయులు తన నిద్యార్థులచే చక్కగ పఠంపజేయ గలరు.

ఏలూరు, } (Sd) జి. వి. రామమూర్తి, బి. ఏ., యల్., టి.
11-2-28. } స్కూళ్ళ డిప్యూటీయినిస్పెక్టరు, ఏలూరు కేంజి.

విజ్ఞప్తి.

ఇది "సీతేశాస్త్రము" లోని శ్లోకముల కాంధ్రీకరణము. భావములు, సుమతీశతకము, కుమారశతకము మున్నగు చిన్ని శ్లోకములలోని పద్యముల భావములనచే పరిబోలురికంత సులభములు గాకున్నను, నైతికజ్ఞుల ప్రబోధకములును, ధర్మమార్గసూచకములును, గావున బోలురకీది యవశ్యము పత సీయమగు శ్లోకమని నాముఖ్యాభిప్రాయము. ఇట్టి భావములు గల శ్లోకములనుగాని, పద్యములనుగాని బోలురచే పరిప్రాయమునుచే చదివించినయెడల విశిష్టతములై యాజన్మాంతము పకరింపగలవు. పిల్లలకేగాక పెద్దలకుగూడ నిందలి వాక్యరత్నము లమూల్యములు.

మూలగ్రంథముయొక్క శ్లోకములలోని యంశములను చక్కగ నాన్వేషించిరి. శైలి మధురమై చదువరుల కానందముగలుగ జేయుచున్నది. సమర్థులగు యువాభ్యాయుదు ధీమా నిద్యార్థులచే చక్కగ పఠంపజేయ గలదు.

ఏలూరు, (Sd) జి. వి. రామమూర్తి, బి. ఏ., యల్., టి.
11-2-28. } స్కాల్స్ డిప్యూటీయినిస్పెక్టరు, ఏలూరు రేంజి,

అభిప్రాయము.

కండినీతిశతకము. ఇది సంస్కృత నీతిశతకమున కాంధీ కరణము. (బహుశః) పరిమి సుబ్రహ్మణ్యకవిగారచే రచియింపబడినది. కవిత్వము లలితశయ్య నొప్పుచున్నది. ఇందలి నీతిభావములు, బాలురెల్లఱును నేర్చుకొనఁదగినవియై యున్నవి. సుమతీశతకము, కృష్ణశతకము, దాశరథీశతకము, మున్నగు నీతిశతకములవలె నిదియు సర్థతాత్పర్యములతో ముద్రించి యున్నచో సర్వసాధారణముగఁ జాల సహకారియై యుండగలదు.

పూర్వకవి సమ్మతముగాని, శసలకు గ్రంథకర్త. ప్రాసమైత్రి కలుగఁజేయుట చిత్తము. మాతృకలోని భానములను జెడకుండ నాంధ్రీకరించిన యిక్కవి ప్రశంసాపాత్రులు

ఇట్లు సజ్జనవిధేయుఁడూ,

ఏలూరు, } (Sd) రాజా మంత్రివైగడ భుజంగరావు.
3-7-28 } విద్యాసంఘాద్యక్షులు పశ్చిమగోదావరిజిల్లా, ఏలూరు.

అభిప్రాయము.

వీటారు తాలూకా పోతునూరు గ్రామ వాస్తవ్యులు, బ్రహ్మశ్రీ పరిమి నుబ్రహ్మణ్య కవిగారిచే రచియింపబడిన యీ కంద నీతిశతకము సంస్కృతమున రచియింపబడిన నీతిశాస్త్రము ననుసరించి ఆంధ్రీకరింపబడినది. ఇంతవరకు నీతిశాస్త్రము సంస్కృతమున శ్లోకరూపమున నుండుటచే యందలీనీతిపుంజము సంస్కృత పతన చేసినవారికేగాని యితరులకు పూర్తిగా గ్రాహ్యముగాక యుండినది. నదరు లోపములు యీ గ్రంథకర్తగారు పూర్తిచేసి యాంధ్రలోకము యొక్క కృతజ్ఞతకు పాత్రులయిరి.

ప్రథమ పాఠశాలలోని బాలబాలికలకు యిట్టి నీతివిద్య ముఖ్యావసరమని వేరుగా పక్కాణించి చెప్పనవసరములేదు. యిప్పటివరకు డిపార్టుమెంటునారిచే అంగీకరింప బడియున్న వాచక పాఠపుస్తకముల ద్వారా అప్పుడప్పుడు బోధింపబడుచున్నవి. గాని యిట్టి నీతులను బాలబాలికలచే వారి బాల్యస్థితిలోనే పద్యరూపమున పతనచేయించిన యెడల యవివారి మనస్సున గట్టిగానాటుకొని వారియాపజ్ఞీపము నద్వర్తనముతో ప్రవర్తించుటకుగాను బాగుగా నుపయోగించును. ఇందలి నీతులు పిల్లలకేగాక పెద్దలకుకూడ బహు అమూల్యములు.

ఈ నీతిశతకము పాఠశాలలలో నుపయోగించుటకు డిపార్టుమెంటు వారిచే సంగీకరింపబడియున్నది.

ఈ గ్రంథరచనకు తోడ్పడిన తునికిపాటి నువ్వదరరామయ్యగారు యీరేంజీలోని పోతునూరు బోర్డువలిమెంటరీ బాలుర పాఠశాలలో సహాయోపాధ్యాయులు ఈనీతిశతకములోని పద్యముల అర్థతాత్పర్యములు విపులముగా చదువరులకు అందరికి తెలియునటుల శ్రీ రాజా మంత్రిపైగడ భుజంగరావు జమీందారుగారి సలహాననుసరించి యితర శతకములలోవలె

ప్రతి పద్యముక్రిందను టీకాతాత్పర్యమును వ్రాయబడినవి. యిది బహు
పుష్పయోగకరము.

ఈశతకము ప్రథమపాఠశాలలోని, నాలుగు, ఐదు, తగగతుల నాలు
భౌతికలకు, ఐదవయ గ్రంథముగా శేర్పర్చడగియున్నది. యీ శతకమున
వ్యాప్తి విషయమున క్రి గ్రంథకర్తగారి యొక్కయు ఆయనకు శిష్యుడో
తానుకావచ్చును కనుక చెప్పి ప్రమరింపించిన సుందర రామయ్య గారి యొక్కయు
యద్యమును గూడ మోక్షదాయకము ప్రపంచమునందున్నది.

ప్రథమ పాఠశాలాపాఠ్యయు లెల్లరు గానతిరువకుసుమము
పాఠశాలలో పఠనయ గ్రంథముగా శేర్పాటుచేసిన గ్రంథకర్తగారిని
ప్రచురణము గావించిన సుందర రామయ్య గారికిని తగు ప్రోత్సాహము
కలుగజేయుదురు గానయని నా ప్రార్థన.

ఏలూరు. } (Sd) పాలకోడెటి వీరరాజుపంతులు.
27-5-32. }
వి. యే., యెల్. టి.
ఏలూరు కేంద్ర హైస్కూల్, సీనియరు డిప్రూరు
యిన్స్పెక్టరు, మరియు, పబ్లిషు గోదావరి
టిల్ల ఎడ్యుకేషన్ కౌన్సిలు సెక్రటరీ
ఏలూరు పబ్లిషుగోదావరి.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు—అవిఘ్నః శాశ్వతః ..

నీ తి శ త క మ్

శ్రీ గౌరీతనయు, దయా

సాగరు గణనాథుడలచి ♦ సంస్కృత సుశ్లో

కాగత నీతులఁ గొన్నిటి

బాగుగ నాంధ్రమునఁ దెలియఁ ♦ బలుకుదువత్సా. 1

గీ. శ్రీ - సంపత్కరుడన, గౌరీతనయున్ పార్వతీదేవియొక్క
కుమారుడున్ను, దయాసాగరున్ = కరుణా సముద్రుడున్ను (అయిన)
గణనాథున్ = గణేశ్వరుడగు, విఘ్నేశ్వరి, తలచి = ధ్యానించి, వత్సా =
ప్రియమైన (బిడ్డా), సంస్కృత సుశ్లోకా గతనీతులన్ = సంస్కృత శ్లోక
ములయందలి నడవడికలను, కొన్నిటిన్ - కొన్నింటిని, బాగుగన్ =
వక్కగా, అంద్రమునన్ = తెనుగుభాషలో, తెలియన్ = ఎరుకపడు
నట్లుగా, పలుకుదున్ = చెప్పుదును.

తా. ప్రియమైన బిడ్డా! పార్వతీదేవియొక్క కుమారుడున్ను,
కరుణాసముద్రుడున్ను అయిన విఘ్నేశ్వరుని ధ్యానించి, గీర్వాణభాషలో
నున్న కొన్ని మంచి నడవడికలను తెనుగు భాషలో జెప్పుచున్నాను.

క. తలతున్ గుడిగుంటావ్వయ

లలితాంభోరాశి సోము ♦ లక్ష్మీ పతినిన్

విలసద్గుణ మద్గురుని

స్తులతర వాక్పటిమసందఁ ♦ దొలుతన్వత్సా. 2

టీ. పత్సా ! తొలుతన్ = మొట్టమొదట, గుడిగుంటావ్వయ
.....సోముక్ = గుడిగుంట పంశమునకు చెంద్రుడున్నా, విల
సద్గుణుక్ = మంచిగుణములు గలట్టి పూజ్యులును, మద్గురున్ = నాకు గురువగు
గారును (అయిన) లక్ష్మీపతినిక్ = లక్ష్మీపతిగారిని, నిస్తులతర = సోటి
లేని, వాక్పటిమక్ = మాటల పొందికను, అందన్ = పొందుటను.
తలతుక్ = భావించును.

తా. దిడ్డా ! పూజ్యులును, నాకు గురువుగారును యగు గుడిగుంట
లక్ష్మీపతిగారిని భావించును.

క. నన్నయ తిక్కనలం బె

ద్దన్నన్ బోతనను మఱియు ♦ నాంధ్రాంగసకున్,

వన్నియఁ దెచ్చిన సుకవుల

నెన్నదు మత్కవ్యసిద్ధి ♦ కెంతయువత్సా. 3

టీ. పత్సా ! నన్నయక్ = నన్నయభట్టును, తిక్కనన్ = తిక్కన
కవిని, పెద్దన్నన్ = అల్లసాని పెద్దన్నగారిని, బోతనక్ = మొదలగు
బోతనామాత్యుని, మరియుక్ = యింకను, ఆంధ్రాంగసకున్ = తెనుగు
గొప్పయను చెలువకు, వన్నియక్ = శోధను, తెచ్చిన తెచ్చిపట్ట సుక
వులన్ = సత్కవులను, మత్కవ్యసిద్ధికి = నాగ్రంధపరిపూర్ణ నిమిత్తము,
ఎంతయుక్ = మిక్కిలి, ఎన్నదుక్ = పొగడుచును.

తా. బిడ్డా ! నాయీ గ్రంథపరిపూర్ణైకై కేనుగుబాగను శోభింప జేసిన, నన్నయ, తిక్కన, పెద్దన, పోతన, మొదలగు కవుల నెల్లరను పొగడుగును.

క. జననియగు ఋతము, జ్ఞానము

జనకుడు, ధర్మంబు భ్రాత ♦ శాంతియెకాంతా

మణి, దయనెచ్చెలి, తాలిమి

తనయుండని పలికె ధర్మ ♦ తనయుడునత్సా. 4

టీ. వత్సా ! ధర్మతనయుడు = ధర్మరాజు, ఋతము = సత్యము, జని = తల్లి, అగున్ = అగును, జ్ఞానము = వివేకము, జనకుడు = పితృ, ధర్మంబు = ధర్మము, భ్రాత = సోదరుడు, శాంతియె = శాంతిమే, కాంతామణి = శుభ్ర, దయ = కరుణ, నెచ్చెలి = చెలికాడు, తాలిమి = పుష్క, నయము = కుమారుడు, అని = అగునని, పలికెన్ = చెప్పెను.

తా. బిడ్డా ! సత్యమేగల్గి, జ్ఞానమేరండ్రె, ధర్మమే సోదరుడు, శాంతిమే భ్రాత, కరుణయే మిత్రుడు, కుమారుడే కుమారుడు, అని ధర్మరాజు చెప్పెను.

క. మానప్రాణంబుల నభి

మానం బాచంద్రతార ♦ మగునక్కతనన్

మానాభి రక్షణంబే

మానప ధర్మమనిపల్కె ♦ మారుతి వత్సా. 5

టీ. వత్సా ! మారుతి = వాయుపుత్రుడుగు భీముడు, మానప్రాణంబులన్ = మానము, ప్రాణము, అను యీ రెంటియందు, అభిమానంబు = గౌరవము, ఆచంద్రతారమగున్ = చంద్రుడు, నక్షత్రములు ఉన్నంత

కాలము ఉండునది, అక్కతనన్ = ఆకారణముచే, మావాభిరక్షణంబే = మానసంరక్షణమే, మానవధర్మమని = మనుష్యులకు ముఖ్యమగు ధర్మమని, పర్కెన్ = చెప్పెను.

తా. బిడ్డా ! మానము, ప్రాణము యను రెంటియందును, చంద్రుడు సత్కృతములు యున్నంతకాలము స్థిరముగా నిలుచునది మానమేయగును. కాన మానమానే రక్షించుకొనవలయును.

క. అవనీసురులకు భోజన

మవనిన్ గోవులకుఁ గనవు • నభిమతమా ; లే
జవరాలికిఁ బతిరాకయు,

బవరము తనకిష్టమనియె • బార్ధుడువత్సా. 6

టీ. వత్సా ! పార్ధుడు = అర్జునుడు, అవనీసురులకున్ = బ్రాహ్మణులకు, భోజనము = (ఇతరులయింట) భోజనము సేయుట, అవనిన్ = లోకమున, గోవులకున్ = ఆవులకు, కనవు = లేతగడ్డి, లేజవరాలికి = పయస్సులోనున్న స్త్రీకి, పతిరాకయున్ = పెనిమిటి రాకయును, తనకున్ = ఆయర్జునునకు, పవరము = యుద్ధము, ఇష్టమనియెన్ = సయమని చెప్పెను.

తా. బిడ్డా ! బ్రాహ్మణులకు యితరులయింట భోజనము సేయుటయు, ఆవులకు లేత గడ్డియు, పయస్సులోనున్న స్త్రీకి భర్తయొక్క రాకయు, తనకు యుద్ధము సేయుటయు యిష్టమని అర్జునుడు చెప్పెను.

క. పరనారిం దల్లివలెన్

బరధనమును మంటిపెల్ల • వలె, తనపోల్కిన్

ధరఁగల భూతములంగను

నరుఁడు త్తముఁడనుచు • బల్కె, నసులుడువత్సా. 7

టీ. వత్సా! నకులుడు = నకులుడు, పరనారిక = పరస్మిని, తల్లివలె = తల్లివిధముగానున్న, పరధనమును = ఇతరుల సొత్తును, సుంటిపెల్లవలె = మన్నవలెను, ధరక = ప్రపంచమున, కల = ఉన్న, భూతములక = ప్రాణులను, తనపొల్కిక = తనవలెనే, కను = చూచునట్టి, కరుడు = మనుష్యుడు, ఉత్తముడనుచుక = గొప్పవాడని, పలికెక = పాపెను.

తా. బిడ్డా! పరస్మిని తల్లివలెను, ఇతరుల ధనమును మన్నవలెను, సున్నవలెను, సున్నవలెను తనవలెను చూచువాడు ఉత్తముడని నకులుడు పాపెను.

క. నిత్యము గాదీదేహ మ

నిత్యంబులు వైభవములు • నిరతంబును దు

ర్మకృతువు వెనుకొనియున్న ద

గత్యము ధర్మంబొనర్ప • గడగుమునత్సా.

8

వత్సా! దేహము = శరీరము, నిత్యముగాదు = కాశ్యతముగాదు, వైభవములు = విశ్వర్యములు, అనిత్యంబులు = అస్థిరములు, నిరతంబును = ఎప్పుడును, దుర్మకృతువు = చెడ్డదియైన పృథ్విదేవత, వెనుకొనియున్నది. వన్నంటియున్నది. అగత్యము = అవసరముగా, ధర్మంబు = ధర్మము, ఒనర్పక = చేయుటకు, కడగుము = ప్రయత్నింపుము.

తా. బిడ్డా! శరీరము, విశ్వర్యము కాశ్యతమైనవికావు. చావు వన్నంటియున్నది. కాన ధర్మముచేయుము.

క. నెమ్మివసెంతరు నీదే

హమ్మున గామాదిచోరు • లాఱువు సుజ్ఞా

నమ్మును రతనము దొంగిల

నెమ్మనమున దలచి నీతి • నెగడుమునత్సా!

9

టీ. వత్సా ! నీదేహమ్మనఁకొ = నీశరీరమునందు, కామాదిచోరులు = కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము, అను దొంగలు, ఆఱువారు = ఆఱుగుభు, సుజ్ఞానమ్మను = వివేకముఅను, రతనము = రత్నమును దొంగిలకొ, = దొంగిలించుటకై, పసింతురు = కాపురముందురు, నెమ్మనమునకొ = మనస్సున, రలచి = ఆలోచించి, నీతికొ = బుద్ధితో, నెగడుము = ప్రవర్తింపుము.

తా. బిడ్డా ! నీదేహమందలి జ్ఞానమును రత్నమును దొంగిలించుటకు, కామము మొదలుగాగల ఆఱుగు దొంగలు వేచియున్నారు. కాని వివేకము గలిగి వారిని చేరనీయవలెను.

క. చూడనగు మేడిపూవుల

పోడిమిఁ దెల్లనగు కాక ♦ ములఁ జేపలకా

ల్లాడలఁ జూడందగు ; పూ

బోడుల హృదయంబుఁ తెలియఁ ♦ బోలదువత్సా. 10

టీ. వత్సా ! మేడిపూవులకొ = మేడిపువ్వులను, పోడిమికొ = బుద్ధికుశలరచే, చూడనగుకొ = చూడవచ్చును, తెల్లనగు = తెలుపురంగు గల, కాకములకొ = కాకులను, చేపల కల్లాడలకొ = చేపల అడుగులను, చూడదగకొ = చూడవచ్చును, పూబోడుల = స్త్రీలయొక్క, హృదయంబుకొ = మనస్సును, తెలియకొ = తెలిసికొనుట, బోలదు = చక్కముగాదు.

తా. బిడ్డా ! మేడిపువ్వులనైనను చూడవచ్చును. తెల్లని కాకుల నైనను చూడవచ్చును. చేపల అడుగులనైనను తెలిసికొనవచ్చును. కాని స్త్రీల మనస్సులను తెలిసికొనలేము.

క. ధనదాత కన్నదాతకు

ననిలోఁ బిలుతివియనట్టి ♦ యలఘునకు, జగం

ఋన సప్సలేనివానికి

సనియె సమస్కృతులొనర్తు ♦ సనిహరివత్సా. 11

టీ. వత్సా ! హరి = విష్ణు, ధనదారకుఁ = డబ్బు దానము చేయు వానికిని, అనియెఁ = యుద్ధములో, పిఱుతివియనట్టి = వెన్నజాపనట్టి, అలఘునకుఁ = గొప్పవానికిని, జగంబున = ప్రపంచమున, అప్సలేని వానికిఁ = ఋణములేని వానికిని, సమస్కృతులు = సమస్కృతిములు, ఒనర్తును = చేయుదును, అని = అనిచెప్పి, అనియెఁ = చెప్పెను.

తా. బిడ్డా ! ధనము దానము చేయువానికిని అన్నదానము చేయు వానికిని, యుద్ధమున వెనుదిరుగని వానికిని, ఋణము లేనివానికిని సమస్కృతులను కృష్ణుడు చెప్పెను. (అనగా వీరునలుగురు ఉత్తములు)

క. తనధనము బ్రహ్మ విదులకు

తనజవ్వనమును గులాంగ ♦ నకు, ప్రాణమునే

లిసవాని కార్యములకున్

వినియోగింపవలె, కర్ణ ♦ విదితమువత్సా. 12

వత్సా ! తన ధనముఁ = తన డబ్బును, బ్రహ్మవిదులకుఁ - బ్రహ్మవేత్తలకును, తనజవ్వనమును = తనయౌవనమును, గులాంగనహరి - భార్యకును, ప్రాణముఁ = జీవమును, లిసవాని = పోషించినవారి, కార్యములకుఁ = పనులకొఱకును, వినియోగింపవలెఁ = ఉపయోగించవలెను, కర్ణవిదితము = కర్ణవిచిత్రము బడినది.

తా. బిడ్డా ! మనుష్యుడు తన డబ్బును బ్రహ్మవేత్తల కొరకును, తన యౌవనమును భార్యయందును, తన జీవమును పోషించువారియందును ఉపయోగించవలెను.

క. తనువంతటికి శిరము, లో

చన మింద్రియముల, లవణము ♦ మద్రసముల, స

ర్వనదుల జలము ప్రధానం

బని ధీవిదులండు దీని ♦ నగయుమువత్సా. 18

టీ. వత్సా ! తనువంతటికి = శరీరమంతటికిని, శిరము = శిరస్సు, ఇంద్రియములకే = సర్వేంద్రియములలోను, లోచనము = కన్ను, మద్రసములకే = ఆరసముల (రుచుల) యందును, లవణము = ఉప్పున్నూ, సర్వనదులకే = సమస్త నదులలోను, జలము = ఉదకము, ప్రధానంబని = ముఖ్యమైనదని, ధీవిదులు = బుద్ధిమంతులు (పెద్దలు), అండు = చెప్పు మరు, దీనికే = యీవిధ యమును, అరయుము = విచారించుము.

తా. బిడ్డా ! శరీరమంతటికి శిరస్సుయను, అన్ని ఇంద్రియములలోను కన్నును, ఆరు రసములలోను ఉప్పున్నూ, ముఖ్యములని పెద్దలు చెప్పుదురు.

క. ఘటములు వేరగు మన్నె

కక్కటియె, నగలు వేరులైన గాంచనమొకటే

యటు తనువులు వేతైనను

నెటులం బరమాత్మయొక్క ♦ డేయగువత్సా. 14

టీ. వత్సా ! ఘటములు = కుండలు, వేరుగనన్ = వేరువేరుగా నున్నవి, మన్నె, ఒక్కటియె = ఒక్కటే, నగలు = ఆభరణములు, వేరులైన = వేరువేరుగా నున్నను, గాంచనము = భద్రగారము, ఒకటే.. ఒక్కటే, అటు = అవిధముగా, తనువులు = శరీరములు, వేతైనను = వేరువేరుగా నున్నను, ఎటులకే = ఏవిధముగానైనను, పరమాత్మ = పరమాత్మ, ఒక్కడే = ఒక్కడేయగును.

శా. బిడ్డ! కిండలు దేన్నిరూపములుగా నున్ననూ మన్నిక్క-
 డేనో, నగలు దేన్నిరూపములుగా నున్ననూ బంగారము ఒక్కటియే
 - నేనామును వెలుకేలుగానున్ననూ పరమాత్మ ఒక్కడేయగును.

క. గురుబంధులు ధనరతులకు,

గురుభయ ప్రదానకాము ♦ కులకు, సుఖము ని

హిరయూః పద్మనరులశుగ్, బ

స్వరుచులు షాద్యాధితులకుఁ ♦ గానమువత్సా. 15

[illegible]

కా. బిడ్డా! ఒళ్ళునం గా గలవారికి గురివుగాని బంధవులుగాని
-గారు. కాగిలం భూమిగాని సిగ్గుగాని, అంబుదు. చదువునందానెక్కి
-లవాని పాపముగాని నిద్రగాని యుండదు. ఆదిలిగొన్నవారికి రుచిగాని
పక్షియగాని ఉండదు.

క. దాతకు లేమియు, లోభికి

నాతత ధనమధమునకుఁ జి ♦ రాయువు, మృతి వి

జాతకు, కుటుంబకు దాస్యము

కాతరునకు బాలనంబు • కలిహోవత్సా. 16

టీ. పత్నా! కలిలో = కలియుగములో, దాతకు = నానము చేయ నుద్దేశము గలవానిక, లేమియు = దరిద్రమును, లోభివానిక, అతత ధనము = ఎంతోడబ్బును, అధమునకు = పాపాశ్శునకు, చిరాయువు = దీర్ఘాయుష్యమును, విఘ్నము = తెలిసికొని, మృతి = చావున్నాను, కులునకు = మంచి పంశములో బుద్ధివంతు, దాస్యము = నౌకరీవృత్తిచే జీవింపఁబయును, కారకు = అల్పమునకు, పాలనము = పరిపాలనము (ప్రాప్తమగుచున్నవి.)

తా. బిడ్డా! కలియుగమున ను దరిద్రమగుచున్నాడు. లోభి ధనవంతుడగుచున్నాడు. దుర్మార్గుడు కాలకాము జీవింపుచున్నాడు. మంచివాడు వేగముగా చనిపోవుచున్నాడు. మంచి వంశములో నున్నవాడు నౌకరీవృత్తితో జీవింపుచున్నాడు. అల్పము పరిపాలన చేయుచున్నాడు.

క. వనితావియోగమును, ఋణమును

మును నపవాదయును, లేఖి * కుటుంబము సగడ

ర్మము, మఱిసేనసేనయు

సగుణము లేకయె దహించు * నాత్మమునఁజెన్. 17

టీ. పత్నా! వనితా వియోగమును = భార్య పోయియుండును, ఋణమును = అప్పును, అపవాదయును = నిరంకుశము, లేమిన దరిద్ర దశలో, కుటుంబము = ఇష్టులయొక్క, సందర్శనము = కన గడుపుదు (రాక) మఱి = యింకను, నీచసేవయు = అల్పమున పనింపఁ బయును, ఆర్మము = మదస్సును, అసలము = నిష్క, లేకయె = లేకుండున, దహించు = కనులజెట్టును.

తా. బిడ్డా! భార్యవియోగము, అప్పు, నింక, దరిద్రదశలో యిష్టులరాక, అల్పసేవ, అను యీ అయిదున్నా నిష్కలేకుండున సే మనస్సును కనులజెట్టును.

క. తరుణీ పుస్తకధనములు

పరులకిడం దిరిగిరావు ♦ వచ్చినవరుసన్

దరు కెచెడి, చినిగి పొత్తము

అదిగిధరం బరుగుదంచు తధ్యమునత్సా.

18

1. వత్సా ! తరుణి = ఆడుది, పుస్తక - పుస్తకము, ధనము = పాత్ర, పరులకు - యితరులకు, ఇవక్ = ఇచ్చినచో, తిరిగి = మరల, దరు కెచెపు, చినిగి = ఒకవేళ చేరిననూ, పరులకు - క్రిమముగా పుస్తకము = ఆడుది, చెడి = భ్రష్టయి, పొత్తము = పుస్తకము, చినిగి = ఒకవేళ చేరిననూ, పరులకు = దుష్టులకు, తిరిగి = కొంతకాలము, అరుగుదంచు = వచ్చును, పొత్తము = నిజము.

2. వత్సా ! తరుణి, పుస్తకము, పాత్ర అను మూటిని యితరులకు పుస్తకముగా పంపింపు. చేరిననూ ఆడుది భ్రష్టయి పుస్తకముగా పంపింపును, దుష్టులకు కొంతకాలము వచ్చును. ఇదినిజము.

గ. తెలుపకు మాయుర్వీ త్తం

బులు గృహకల్లోమివి ♦ పూజ్యత మంత్రం

బలతియు నౌషధమును, పొలం

తుల కలయిక నేరికేని ♦ తొమ్మిదివత్సా.

19

టీ. వత్సా ! ఆయువు = జీవితకాలము, విల్లింబులు = ధనము, గృహ కల్లోలము = ఇంటిలోనికలత, ఈవి = దానము, పూజ్యత = మానము, మంత్రంబు = రహస్యము, అలతి = ఆవమానము, నౌషధము = మందు, పొలతులకలయిక = స్త్రీలతో గూడుట, తొమ్మిది = యీపైనెనిమిది గొమ్మిరియు, నీరికేనె = ఎన్నకని, తెలుపకుము = చెప్పుకుము.

సా. బిడ్డా ! ఆయువు, భవము, గృహభిక్షాదులు, దానము, సత్సంగము, ధర్మము, ధైర్యము, అపమానము, స్త్రీలకోపము, యాగోత్సవములు ఇతరులతో చెప్పరాదు.

క. వౌతానుత పశుధనములు

ఋణానుబంధమునఁ గలుగు • ఋణముక్షింపఁ చె

టనె బోవునట్టి వానికి

మనమునను విచారమూస • మానుమునఁబా. 20

టీ. శత్రు ! వనితా = స్త్రీ అనగా భార్య, ఆ భార్య కనుక పశువులు, భవము = డబ్బు, ఋణానుబంధమునకే యుండును, గలుగు = సంప్రాప్తమగును, ఋణము = ఋణము, ధర్మము = ధర్మము, సత్సంగము = సత్సంగమునఁ జేయుట, ధైర్యము = ధైర్యమునఁ జేయుట, అపమానము = అపమానమునఁ జేయుట, స్త్రీలకోపము = స్త్రీలకోపమునఁ జేయుట, యాగోత్సవము = యాగోత్సవమునఁ జేయుట, ఇతరులతో చెప్పరాదు.

సా. బిడ్డా ! భార్య, డబ్బులు, పశువులు, భవము ఋణానుబంధమునఁ జేయుట కలుగును, అట్టిఋణము తీరగానే పోవును. ధర్మమునఁ జేయుట, సత్సంగమునఁ జేయుట, ధైర్యమునఁ జేయుట, అపమానమునఁ జేయుట, ఇతరులతో చెప్పరాదు.

క. పరదూషకుండు, లోభియు,

మరియున్నిగ మోక్షవిధుల మానినవాడౌచి,

జిరకోపి, కర్మచండా

లురు ; కలచండాలుడధికు • డుజామీవత్సా. 21

టీ. శత్రు ! పరదూషకుండు = ఇతరుల నందించువాడు, లోభియు = లోభియు, మోక్షవిధుల = మోక్షవిధులు, మానినవాడౌచి = మానినవాడౌచి, జిరకోపి = జిరకోపి, కర్మచండా = కర్మచండా, డుజామీవత్సా = డుజామీవత్సా.

గమ - వేదములయందు, ఉక్త = చెప్పబడిన, విధులకు = మునుపటి
మైన కర్మలను, మానినవాడుక = విడిచిపెట్టినవాడును, చిరజీవి = దీర్ఘ
జీవుని గలవాడును, కర్మచండాలును = కర్మచ విహినుడచే అధును
అనివాగ చురు, యీపైన కేప్పించారికన్న, కుచండాలును = గాఢ
చండాలును (పంచమగతివాడు) అధికుడుజుమి - గొప్పవాడునునా.

శా. బిడ్డా ! ఇతరుల నిందించువాడు, లాభివాడు, వేదములయందు
బుద్ధి - పరిబంధమైన కర్మలు విడిచినవాడు, దీర్ఘజీవి అగు
వాని కర్మచండాలును, పేరికిన్న బాతచండాలును ఉన్నముడు.

క. లెనయు గయిదేండ్ల నక్షాకొడ

యనిగటి, సెనకులబలెద ♦ శాస్త్రములు వో

యిన, బదిగూతేడులు గడ

చిన మిత్రుని పోల్కిఁజూడ ♦ సెల్లుచువఱ్ఱా. 22

ట. బిడ్డా ! లెనయుక = కనుగొని, -యిదేండ్లకొకడ = కను
గొన్నములు ప్రాసుము పచ్చిగెను, బదిగూతేడులు వలెను,
చెల్లెలులువోయి - వదిగూతేడ్లములు పచ్చిగెను, నీ కుమరొక
వాకిరులెను, పదియా కేడు నుకొని - బదిగూతేడుల సంగెన్నములు
గడచినవెనుక, మిత్రునిపోల్కిన - పోల్కినిగెను, మోకొక్కెను -
మోకొక్కెను.

శా. బిడ్డా ! కుమారుని ఆయిదేండ్లకొకడు రొక్కెను, పదేండ్లు
గడచినవెనుక సొకరువలెను, పదిగూతేడ్లములు వాటికొమ్మల ప్పె
గునిగెను జూపవలెను.

క. లోలయెండ, ప్రేతభూనుము

మలిన జలము, వయసుమీరు ♦ మునుసె రితముక

గలిగే బెరుగన్నము దిను

టలు నాయువు మానవుల క • డంచునువత్సా ! 23

టి. వత్సా ! తొలియెండ = ఉదయకాలమందలి యెండనుబడుట,
ప్రేతభూమము = పీనుగుసాగసోకుట, మలినజలము = మురికినీటినిత్రాగుట,
యసుమీరు మగున సురతము = తనకన్న పెద్దదగుప్రేతతో సంభోగము
జేయుట, కల్గిన = యీకలియుగమందు, రే = రాత్రులయందు, పెరుగన్న
ముదినట = అన్నములో పెరుగుపోసికొని తినుట, మానవులకు =
మనుష్యులకు, ఆయువున్ = జీవితకాలమును, అడంచున్ = ఖీణింపజేయును.

తా. బిడ్డా ! ఉదయకాలపు యెండవడుటయు, పీనుగుసాగ సోకు
టయు, మురికినీరు త్రాగుటయు, తనకన్న పెద్దదగుప్రేతతో సంభోగము
జేయుటయు, రాత్రులయందు పెరుగన్నము తినుటయు, యీకలియుగ
ములో ఆయువును ఖీణింపజేయును.

క. కడయెండ, హోమపుంబాగ,

చెడనిజలము, వయసులోచ్చు • చెలికలయికయున్

బుడమింబాలన్నము సా

పడుట నిశలనాయువధిక • పరచునువత్సా. 24

టి. వత్సా ! కడయెండ = సాయంకాలపు యెండనుబడుటయు,
హోమపుంబాగ = అగ్నియందు కేయిమొదలగు వస్తువులను వ్రేల్చునపుడు
వెడలు పొగసోకుటయు, చెడని జలము = స్వచ్ఛమైన నీరుత్రాగుటయు,
వయసులోచ్చు చెలికలయికయున్ = తనకన్న చిన్నదానితో కూడు
టయు, నిశలన్ = రాత్రులయందు, పాలన్నము = అన్నములో పాలు
పోసికొని, పాడుట = తినుటయు, ఆయువున్ = జీవితకాలమును,
అధికపరచున్ = స్పృశింపజేయును,

తా. బిడ్డా ! సాయంకాలపు యెండయ్య, హోమపురాగయ్య, తోమి-
నీరు గ్రాసుటయ్య, తనకన్న చిన్నవానితో కలియుటయ్య, రాశ్రులయ్యందు
పాలన్నము తినుటయ్య, వయస్సును వృద్ధిపరచును,

క. గోవాకటి, సింగములు మూ

డావిధిఁ బులులైదు వాడము ♦ నైననధర్మ

ప్రావృతమున నయ్యవి చెడు

గోవులు ధర్మమున వృద్ధి ♦ గొను నోవత్సా. 25

టీ. సత్సా ! గోవాకటి — ఆవు ఒక్కొక్కటిగాను, సింగములు =
సింహములు, మూడు — మూడుగాను, ఆవిధిన్ — ఆచారకార్యగానే,
ఫలన్ — పెద్దపులులు, ఐదు — ఐదుగాను, పాడమున్ — పుట్టును,
సన్ — విశిష్టతగ్గిన, అధర్మప్రావృతమునన్ అధర్మప్రపాడికనల్ల,
అయ్యవి = ఆవులి, సింహములయొక్క పృథ్వి, చెమిన్ = నశించును,
గోవులు — ఆవులు, వృద్ధి = అభివృద్ధిని, గొనును = పొందును.

తా. బిడ్డా ! ఆవువాక్కటి పుట్టును. సింహములు మాడేసియు,
పలుకు అయిదేసియు, పుట్టును. కాని ధర్మముచే వీనిసంతతి నశించును,
ధర్మంతానమగుటచే గోవులు వృద్ధిపొందును.

క. ఉత్తమము స్వార్జితము, పితృ

దిత్తము మధ్యమము, భూతృ ♦ ధనమధమంచౌ

చిత్తమునఁ దలపు వనితా

విత్తంబధమాధమంబు ♦ వినరావత్సా. 26

వత్సా ! స్వార్జితము = తానుగడించుకొన్న సొమ్ము, ఉత్తమము =
ఉత్తమమైనది, పితృదత్తము = తండ్రిచే సంపాదించబడి యివ్వబడినసొమ్ము.

మధ్యమము = మధ్యమమైనది, భాగ్యము = సోదరులచే సంపాదించి
 యిచ్చినసామ్రాజ్యము, ఆధమము = నీచమైనది, బౌద్ధము = అగును, సనితా
 విత్తము = స్త్రీలవల్ల యిచ్చబడినసామ్రాజ్యము, అధిపతిమంతు = విక్రమింప
 పుట్టినది, చిత్తమునక = మనస్సునందు, నిలపు = ఉపహించును.

శా. బిడ్డా ! తానుగడించుకొన్న సామ్రాజ్యము, సంపాదించి
 యిచ్చినసామ్రాజ్య మధ్యమము, సోదరులవల్ల యిచ్చబడినసామ్రాజ్యము, ఆధమము,
 స్త్రీలవల్ల యిచ్చబడినసామ్రాజ్యము అధిపతిమంతు.

క. తమ కులవృత్తిన్ మనుట

త్తమము, కృషిన్ మధ్యమంబు • దాస్యమునొన

ర్చి మనుట యథామంబగు, చౌ

ర్యమునగ జీవింప మృత్యు • నగు నోవత్సా. 27

శా. బిడ్డా ! తమ కులవృత్తిన్ = పరమార్థసంబంధమైన విద్యచే
 మనుట - జీవించుట, ఉత్తమము = శ్రేష్ఠమగుది, కృషిన్ = కృషిచే
 యిచ్చులన జీవించుట, మధ్యమము = మధ్యమమైనది, దాస్యము =
 క్షేమార్థము, ఒనర్చి = చేసి, మనుట - జీవించుట, ఆధమంబగు = నీచ
 మయినదగును, చౌర్యమునక = దొంగతనములన, జీవింపక = బ్రతు
 కుట. మృత్యునగును = చావులేటస్థించును = అనగా దానికంటెచాలాచేమేలు.

శా. బిడ్డా ! తమ కులవృత్తివల్ల జీవించుట ఉత్తమము, కృషిచే
 యిచ్చులన జీవించుట మధ్యమము, సేవకొత్తచే జీవించుట నీచము, దొంగ
 తనచే జీవించుట మృత్యువు.

క. క్షణకాలం బుత్తమునెడ

గనమధ్యమునందు రెండు • గడియలు, నొకరే

యి నొకపవ లధమునెడ, దు

ర్గుణునెడఁ జచ్చువటకుండుఁ ♦ గోపమువత్సా. 28

టీ. వత్సా ! కోపము = క్రోధము, ఉత్తమునెడఁ ఉత్తముని
యందు, శూణకాలము = శూణము మాత్రమున్ను, మధ్యమునందు = మధ్య
మునియందు, రెండుగడియలు = రెండుగడియలున్ను, అధమునెడఁ =
నీచునియందు, ఒక రేఘు ఒకపవలును = ఒకరాత్రి ఒకపగలున్ను, దుర్గుణ
నెడఁ = దుర్మార్గునియందు, చచ్చువరకుఁ = బ్రతికి యున్నంతవరకును
ఉండున్ = ఉండును.

శా. విడ్డా ! ఉత్తమునియందు శూణకాలము, మధ్యమునియందు
రెండుగడియలు, నీచునియందు ఒకరాత్రి ఒకపగలును, దుర్మార్గునియందు
బ్రతికియున్నంతవరకును కోపముండును.

కి. తనయాత్మ దోచినట్లుజే

సిస సుఖముగు, గురువుచెప్పు ♦ చేతలఁబ్రయముం

గను, పరబోధల నాశన

మునుగను, ప్రళయంబు స్త్రీల ♦ బుద్ధులవత్సా. 29

టీ. వత్సా ! తనయాత్మ దోచినట్లు = తన బుద్ధికి తోచినట్లు,
చేసినఁ = చేయగా, సుఖముగుఁ = సౌఖ్యముకలుగును, గురువు చెప్పు
చేతలఁ = గురువుగారు చెప్పినట్లు చేసిన, ప్రయముగనుఁ = మేలును
బొందును, పరబోధలఁ = ఇతిరులు చెప్పినప్రకారము చేసిన, నాశన
మును గనుఁ = వినాశము బొందును, స్త్రీలబుద్ధులఁ = స్త్రీలచెప్పు
నట్లు చేసిన, ప్రళయంబు = మృత్యువగును.

తా. విడ్డా ! తనకు దోచినట్లు చేసిన సుఖమును, గురువుచెప్పినట్లు
చేసిన మరింతమేలును, యితరులు చెప్పినట్లు చేసిన నాశనమును, స్త్రీలు
చెప్పినట్లు చేసిన మృత్యువును బొందుదురు.

క. ఆకలిగల యతిధిన్ విడి

వాకిట, నాపోశనంబుఁ ♦ బట్టుటలెల్లం

జేకొని కలుఁ ద్రావుటగా

దే, కుడుచుటగోపలముఁ ♦ దినుటయెవత్సా. 30

టీ. పత్సా! వాకిట = వాకిటయందు. ఆకలిగల యతిధిన్ = ఆకలిచేత పీడింపబడుచున్న యాచకుని, విడి = విడిచిపెట్ట, అపోశనంబు జేయుట లెల్లం = పురిసిడితో నీరుపుల్పుకొనుటయందు, ద్రావుటగాదే = చేతితో కలు ద్రాగినట్లుగాను, కుడుచుట అన్నము తినుట, గోపలము = గోమాంసము. దినుటయే = తినినట్లు అగును.

తా. విద్వా! ఆకలితోనున్న యాచకుని అపోశనంబు జేయించి గాన అపోశన పట్టినయెడల కలుద్రాగినట్లును, అన్నము అనగా పల గోమాంసము తినినట్లును అగును.

ని. కనుట మనోవికలత, స్వ

ర్వనమున ధనవాశనంబు ♦ సుఖోగమునన్

దనుయం బాపము వేశ్యకుఁ

జనదే ? ప్రత్యక్షరాక్షు ♦ సాకృతివత్సా. 31

టీ. పత్సా! (వేశ్యను) కనుట = చూచుటవలన, మనోవికలత = మనస్సు చలించుటయను, స్వర్వనమున = శాకుటవలన, ధనవాశనంబు = డబ్బు పోవుటయను, సుఖోగమున = కూడుటయన, బాపము = పాపమున్న, తనయ = అతిశయించును, వేశ్యకుఁ = అట్టివెలయానికి, ప్రత్యక్ష రాక్షసాకృతి = ఎదురుగా కనపడే రాక్షసియనుట, జనదే = జనము, అనగా ఒప్పును.

తా. బిడ్డా ! ప్రత్యక్షరాక్షసులగు వేశ్యలను జూచుటవలన మనస్సు వలించుటయును, ముట్టుకొనుటవలన ధనము నశించుటయును, సంభోగము వలన పాపమున్ను చుట్టుకొనును.

క. జడుని, బుత్తడిని, భేరిని,

చెడువనితను, చెడుహయమును ♦ జెఱకున్ దిలలన్

గడునుర్దన సేయఁగవలె

సడరన్ గుణవృద్ధికొఱకు ♦ నవనిన్ వత్సా.

32

టీ. వత్సా ! జడుని = మందబుద్ధిగలవానిని, బుత్తడిని = బంగారమును, భేరిని = భేరినిన్ని, చెడువనితను = చెడ్డస్త్రీనిన్ని, చెడుహయమును = చెడ్డగుఱుమునున్ను, జెఱకున్ = జెఱకునున్ను, దిలలన్ = సువృష్టసున్ను, సడరన్ = భూమియందు, గుణవృద్ధికొఱకున్ = బాగున్న నమిత్తును, కడున్ = ఎక్కువగా, మర్దన సేయఁగవలెన్ = మర్దించి తొలగింపు.

తా. బిడ్డా ! మందబుద్ధిని, బంగారమును, భేరిని, చెడుస్త్రీని, చెడుగుఱుమును, జెఱకును, సువృష్టలను, మర్దనచేసిన గుణము వృద్ధిపొందును.

క. ఇరువురు రాజులు, మఱి ము

వ్వురు బాపలు, శూద్రులునలు ♦ వురుఁగోమటులే

పురుఁగలసిపోవుకార్యము

లురువడి దగ్గంబుగాక ♦ యున్నే ? వత్సా.

33

టీ. వత్సా ! ఇరువురురాజులు = ఇద్దరురాజులు, మఱి = ఇంకను, మువ్వురుబాపలు = ముగ్గురుబ్రాహ్మణులు, శూద్రులునలుగురు = నలుగురు శూద్రులు, గోమటులేపురుక్షు = అయిదుగురు గోమట్లును, కలసిపోవు

కార్యములు = కూడిచెప్పినపనులు, ఉరువడిక్ = చెంటనే, దగ్గంబుగాక
యున్నే = చెడకుండా యుండువా ? అనగా చెడును.

తా. బిడ్డా ! ఇద్దరు రాజులు, ముగ్గురు బ్రాహ్మణులు, నలుగురు
శూద్రులు, ఐదుగురు కోమట్లు, కలసి యొకపనిమీద బోయినచెడును.

క. వర్ధిలు నిశి శశివలనన్

వర్ధిలును దినంబుసూర్య • భగవానునిచే

వర్ధిలు ధర్మమున జగము

వర్ధిలు సుకుమారువలన • పంశమువత్సా.

34

టీ. పత్నా ! నిశి = రాత్రి, శశివలనన్ = చంద్రునివల్ల, వర్ధిలుక్ =
వృద్ధిబొందును, దినంబు = పగలు, సూర్యభగవానునిచేక్ = సూర్యుడేవుని
వల్ల, వర్ధిలుక్ = వృద్ధిబొందును, జగము = ప్రపంచము, ధర్మమునక్ =
ధర్మముచేత, వర్ధిలుక్ = వృద్ధిబొందును, పంశము = కులము, సుకుమారు
వలనక్ = యోగ్యుడైన కుమారునివల్ల, వర్ధిలుక్ = వృద్ధిబొందును.

తా. బిడ్డా ! చంద్రుడు రాత్రినిన్ని, సూర్యుడుపగటినిన్ని, ధర్మము
ప్రపంచమునున్ను, మంచికుమారుడు పంశమునున్ను ప్రకాశింపజేయుదురు.

క. ధనము గణింపగ దుఃఖము

గణించిన దాచదుఃఖ తరమాపై లే

దని రాబడి వ్యయమగునని

వనట వొడమునట్టి ధనము • పంద్యమెవత్సా ! 35

. పత్నా ! ధనము = డబ్బు, గణింపగక్ = సంపాదించుటకు,
దుఃఖము = విచారము, గణించిన = సంపాదించిన సొమ్ము, దాచక్ =

కాపాడుటకు, దుఃఖకరము = మిక్కిలి దుఃఖము, అపై = ఇంకను.
రాబడి = ఆదాయము, లేదని = రాలేదనిన్ని, వ్యయమగునని = ఖర్చు
అగునని, సవలవోడముకా = దుఃఖము కలుగును, అట్టిధనము = అట్టిదుఃఖ
కరమైన దబ్బు, వంద్యమే = నిందింపదగినది.

తా. బిడ్డా ! ధనము గణంగునప్పుడు దుఃఖము, సంపాదించిన ధనము
కాపాడునప్పుడు దుఃఖము, ఇంకను ఆదాయము రాలేదనిన్ని, ఖర్చుఅయిన
దనిన్ని దుఃఖము, కాబట్టి దుఃఖమును కలిగించు ధనమునునిందింపవలయును.

క. పశుపతియెగాని, లక్ష్మీ

పశుడైననుగాని, వనజ • భవుడైననుగా

ని సుపర్యవర్యులేనియు

నొసటంగల వ్రాతందుడువ • నొల్లరువత్సాన. 36

టీ. పత్నీ ! పశుపతియెగాని = శివుడుగాని, లక్ష్మీ పశుడైనను
గాని = విష్ణువుగాని, వనజభవుడైననుగాని = బ్రహ్మగాని, సుపర్యవర్యు
లేనియింక = దేవతలుగాని, నొసటంగల వ్రాతను నుడుట వ్రాసిన
వ్రాతను, నుడువనొల్లరు = చెరుపలేరు.

తా. బిడ్డా ! శివుడుగాని, విష్ణువుగాని, బ్రహ్మగాని, దేవతలుగాని,
యపరైనను, నుడుటవ్రాసిన వ్రాత నుడువలేరు.

క. వినుముత్సాహము, సాహస

మును, ధైర్యము, విక్రమంబు • బుద్ధియుశక్తుల్

దనరు నరునందు దేవుం

డనయముఁ గలఁడనుచు వినిచి • రాద్యులువత్సాన! 37

టీ. వత్సా ! వినుము = ఆలకించుము, ఉత్సాహము = సంతోషము,
సాహసము = తెగువ, ధైర్యము = ధీరత్వము, విక్రమము = శౌర్యము,
బుద్ధియు = తెలివి, శక్తుల్ = బలమున్ను, ఇవి, తనరు = కలిగినట్టి, నరు
సందుక్ = మనుష్యునియందు, అనయంబుక్ = ఎల్లప్పుడు, దేవుడు =
దేవుడు, కలడనుగున్ = ఉండెనని, ఆర్యులు = పెద్దలు, వినిచిరి = చెప్పిరి.

తా. బిడ్డా ! ఉత్సాహము, సాహసము, ధైర్యము, పరాక్రమము,
బుద్ధి, శక్తి యీ ఆరుగుణములు గలవానియందు దేవుడు గలడని పెద్దలు
చెప్పిరి.

క. సంతుష్టిలేని బావడు,

సంతృప్తి బొందునృపతి ♦ జగమున లజ్జా

క్రాంతయగు వేశ్య, సిగ్గునొ

కింతయులేని కులనారి ♦ కీడ్వడువత్సా.

38

టీ. వత్సా ! జగమునక్ = భూమియందు, సంతృప్తిలేని ని పడు-
సంతోషములేని బ్రాహ్మణుడు, సంతృప్తిబొందు నృపతి : సంతోషము
గలరాజు, లజ్జాక్రాంతయగు వేశ్య = సిగ్గుగలవేశ్య. సిగ్గునొ పయులేని
ఉండెమైనను సిగ్గులేని, కులనారి = కులస్త్రీ, కీడ్వడుక్ = కడును
గొందుదురు.

తా. బిడ్డా ! సంతృప్తిలేని బ్రాహ్మణుడు, సంతృప్తిగలరాజు, సిగ్గు
గలవేశ్య, సిగ్గులేనికులస్త్రీ, వీరు చెడిపోవుదురు.

క. శిలమీడి గంధమలదకు

జలమునగల నీడగనకు ♦ సాపడకేహ్యం

బాలయు బిడాలోచ్చిష్టము

తొలగున్ జామి లక్ష్మీవేల్పు ♦ దొరకున్ వత్సా.

39

టీ. శిలమీదిగంధమున్ = రాతిమీది గంధమును, ఆలదకు = పూసి
కొనవద్దు, జలమునన్ = నీటియందు, కలనీడను = ఉన్న నీడను, కనకు =
చూచుకొనవద్దు, ఏష్యాంబాలయు = అసహ్యమును కలుగజేయు, బిడాలో
చ్చిప్తమున్ = పిల్లి యెంగిచేసినదానిని, సాపడకు = తినవద్దు (అట్లు
చేసిన) లక్ష్మీ = విశ్వరథము, నెట్టుదొంగున్ = దేవేంద్రునికైనను, తొల
గుకొని = సకంచిపోవునునుమి.

తా. బిడ్డా ! రాతిమీది గంధము పూసికొన్నను, నీటిలో నీడమొది
న్నను, పిల్లి యెంగిచేసినదానిని తన్ను, దేవేంద్రునైనను విశ్వరథు
నివును.

క. తొలగుకృషీవలను డ్రామము

తొలగు జపంబున సముంబు ♦ తొలగునగులహం

బిలహాసమ్మున, జాగ్రత

వలసర్ తొలగును భయంబు ♦ వశ్యముచేత్తా. 40

టీ. పశ్చా ! అన్యము = నిశ్చయముగా, కృషీలన్ = పశ్య సా
ముమువలను, డ్రామము = కఠవు, తొలగున్ = పోవును, జపంబునన్ =
పముచేయుటవలన, అఘంబు = పాపము, తొలగున్ = పోవును, హా
స్యమునన్ = మారుమాటాడకుండుటవలన, కలహంబు = బిడము, ఇలన్ =
భూమియందు, తొలగున్ = పోవును, జాగ్రతవలనన్ = జాగ్రత్తవలన,
సయంబు = భయము, తొలగును = పోవును.

తా. బిడ్డా ! కృషీవలన కఠవు, జపము చేయుటవలన పాపము,
హాసమువలన కలహము, జాగ్రత్తవలన భయమును పోవును.

క. జగడాలమూరి, చోరీణి,

వగలాడి, వరారుకూల ♦ పతికిన్నును చు

న్నగఁ దినితెగఁ దిరుగునతిన్

బగఁబిల్లల తల్లియైన • వదలుమునత్సా. . 41

టీ. పత్సా! జగడాలమరి = జగడమాడు స్వభావముగలదియో
చోరికి — దొంగలనము గలదియు, వగలాడి = పరిహాసముగా మాట్లాడు
నదియు, పరానుకూల = యితరుల కనుకూలమైనదియో, పతికన్నచు మున్ను
గదిని — మగనికంటె ముందుగాతిని, తెగదిరుగునతిన్ = నిగ్గయముగా
ఁచుచుండు భార్యను, వగన్ = శతృత్వముపహించి, పిల్లలతల్లియైనన్ .
ఎక్కువమంది బిడ్డలను కన్నదైనను, వదలుము = విడిచిపెట్టుము.

తా. బిడ్డా! జగడమాడు స్వభావముగలదియు, దొంగలనము గల
దియు, పరిహాసముగా మాట్లాడునదియు, ఇతరులకనుకూలమైనదియు, మగని
కంటె ముందుగా తినునట్టిదియు, తరచు పొరుగిండ్లకు పోవుచుండునదియు,
అగుభార్యను, పిల్లలతల్లియైనను విడిచిపెట్టవలెను.

క. శకటమునకైదు, నశ్వము

నకుఁబది దంతావళమ్ము • నకువెయిమూరల్

బ్రకటముగ దవ్వఁజనవలె

నికఖలునకుఁ జాలదూర • మేగుమునత్సా. 42

టీ. పత్సా! శకటమునకున్ = బండికి, ఐదు = అయిదుడు,
అశ్వమునకున్ = గుఱ్ఱమునకు, పది = పదియడుగులు, దంతావళమ్ము
నకున్ = ఏనుగునకు, వెయిమూరల్ = వేయిమూరలును, బ్రకటముగన్ =
ప్రసిద్ధముగా, దవ్వఁజనవలెన్ = దూరముగా నడువవలెను. ఇకన్ =
అటుతరువాత, ఖలునకున్ = దుర్మార్గునకు, చాలదూరము = విస్తారదూర
మున, ఏగుము = నడువుము.

తా. బిడ్డా! బండికి బస్ మూరలు దూరముగాను, గుడ్డచునకు పది మూరలు దూరముగాను, సుగునకు వేయిమూరలు దూరముగాను, దుర్గా స్థానకు చాలాదూరముగాను తొలగవలయును.

క. విసమగు భోజనమరుగమి

విసమగు నలవాటులేమి • విద్దియల్లెన్

విసమగుఁ బేదకు గోష్ఠియు

విసమగు ముదునలికి వయసు • పెండ్లము వత్సా. 43

టీ. వత్సా! భోజనము - బండి, అరుగమి = జీర్ణింపనవ్వడు, విసమగు = విసమగును, అలవాటులేమి = అభ్యాసము లేకపోవుటచేత, విద్దియల్లెన్ = విద్యలన్నియు, విసమగున్ = విసమగును, పేదకున్ = దరిద్రునకు, గోష్ఠియు = సభయు, విసమగున్ = విసమగును, ముదునలికిన్ = ముదిరినవానికి, సమసుపెండ్లము = పడునుపెండ్లము, విసమగున్ = విసమగును.

తా. బిడ్డా! జీర్ణముకొనవ్వడు భోజనమును, అభ్యాసము లేనవ్వడు విద్యలను, దరిద్రునకు గోష్ఠియన, ముదిరినవానికి పడును పెండ్లమును విసమగును.

క. రోవెలది, యాచకుండును,

భూవరు, డల్లుండు పేర్ని • బుడుతండును నీ

యేవురుఁ గలిమియు లేమియు

భావింపక తెమ్మటంపు) • వసుధన్ వత్సా. 44

టీ. వత్సా! వసుధన్ = భూమిమండు, గోసెలది - వేళ్ళ, యాచకుండును = బిచ్చగాడును, భూవరుడు - రాజు, అల్లుండు - అల్లుడును, పేర్నిబుడుతండును = ప్రేమగల పిల్లవాడును, ఈయేవురు = ఈ

అయిదుగురు, కఠినియు = సంపద, లేమియు = వేదరికము, భావింపక =
తలచక, తెమ్మటండ్రు = ఇవ్వవని కోరుదురు.

తా. బిడ్డా ! వేశ్య, యాచకుడు, రాజు, అల్లుడు, ప్రియనాథు, యీ
అయిదుగురు తమకు తెట్టుమనియే కోరుదురుగాని, కఠిమి లేకులను
పాటింపదు.

క. క్షీతిపతి పాపములఁ బురో

హితుఁడు, జనాఘుబులొగి మ • నీవగుడందున్

సతిపాపముఁ బతి, చాత్రుని

పతిశంబులు దేశికుండు • వడయును నత్నా. 45

టీ. వత్సా ! క్షీతిపతి = రాజయొక్క, పాపములక = పాపము
లగు, పురోహిండు = పురోహితుడును, జన = జనులయొక్క, అఘు
బాలు = పాపములు, ఒగి = సమీపగా, మహిమరుడు = రాజు,
అందుక = పాండును, సతిపాపము = భార్యయొక్క పాపము, చుతి
మగడు, చాత్రుని = శిష్యునియొక్క, పతిశంబులు = పాపములు, దేశి
కుండు = గురువు, వడయుక = పాండుదురు.

తా. బిడ్డా ! రాజుపాపము పురోహితుడును, జనులపాపములొగినా,
భార్యపాపము భర్తయును, శిష్యునిపాపము గురువున్నా పాండుదును.

క. స్వరమేరూపము కోయిల

కరయఁ గురూపునకు రూప • మగువిద్య, మునీ .

శ్వరుఁడుఁ దాలిమి రూపము

శరూణి రూపంబు గుణము • తథ్యము వత్సా. 46

ట. వత్సా ! కోయిలకు = కోయిలకు, స్వర్గమే = కంఠధ్వనియే, రూపము = అందము, ఆనయ = ఆలోచించగా, కుదూపునకు = ఆకార విహీనునకు, విద్య = విద్యయే, రూపము = అందము, మునీశ్వరు = కు = తపస్సు చేసికొనువానికి, శాలిమి = ఓర్పు, రూపము = అందము, తరుణికి = స్త్రీకి, గుణము = పాతివ్రత్యమే, రూపము = అందము, ఆద్యము = యథార్థము.

తా. బిడ్డా ! కొరికిలకు స్వర్గమేరూపము, రూపహీనులకు విద్యయే రూపము, రెపస్సు చేసికొనువానికి ఓర్పురూపము, స్త్రీలకు పాతివ్రత్యమే రూపము.

క. శిరివిధిఁ గురిసిన వానయు

ధరణిన్ ధనవంతునకును • దాసంబిడుటల్

నిరుపేద జన్మము, నో

గిరమిడ సాపడినవాని • కిన్ సృగ వత్సా.

47

తా. వత్సా ! శిరస్కి = సముద్రములో, కురిసినవానయు = కురిసినట్టి వానయు, ధరణిన్ = భూమియందు, ధనవంతునకు = డబ్బుగలవానికి, దాసంబిడుటల్ = ధర్మము చేయుటయు, నిరుపేద = నిరుద్రునియొక్క జన్మము = యౌవనము, సాపడినవానికి = అన్నము తినినవానికి, ఓగిరిమిడ = అన్నము పెట్టటమును, సృగ = స్వర్గము.

తా. బిడ్డా ! సముద్రములో కురిసినవాని, ధనవంతునకిచ్చినదానము, దరిద్రునియొక్క యౌవనము, కడుపునిండినవానికి పెట్టిన అన్నము, ఇవి వ్యర్థములు.

క. విడువఁగవలె లజ్జను సా

పరునెడఁ బాడునెడఁబోరి • వ్యవహారమునన్

దొడరునెడ, నాట్యమొనరుచు

నెడలన్ వాయించునెడల ♦ నిలలో వత్సా. 48

టీ. వత్సా ! ఇలలోక = భూమియందు, సాపడు నెడల = భోజనము చేయునపుడు, పాడునెడల = సంగీతము పాడునపుడు, పోరక = యుద్ధము చేయునపుడును, వ్యవహారమునక = వ్యవహారము చేయునపుడును, నాట్యమొనరుచు నెడలక = ఆడునపుడును, వాయించు నెడలక = వాయించునపుడును, లజ్జను = సిగ్గును, విడువనిచలక = విడిచిపెట్టవలెను.

తా. బిడ్డా ! భోజనము చేయునపుడును, సంగీతము పాడునపుడును, యుద్ధము చేయునపుడును, వ్యవహారము చేయునపుడును, ఆడునపుడును, వాయించునపుడును, సిగ్గును విడువవలెను.

క. మిన్నేబల మండజముల

కెన్నుంజేపలకు నుదక ♦ మేబల మిలలో

మన్నీని బల మబలులకు

బన్నుగ నర్చకులకేడ్పు ♦ బలమగు నత్సా. 49

టీ. వత్సా ! అండజములకుక = పక్షులకు, మిన్నే = ఆకాశమే, బలము = బలము, చేపలకుక = చేపలకు, ఎన్నుక = కచారించగా, ఉదకమే = నీరే, బలము = బలము, ఇలలోక = భూమియందు, అబలులకుక = బలము లేనివారికి, మన్నీని = రాజాయొక్క, బలము = బలము, పన్నుగక = ఒప్పునట్లుగా, అర్చకులకుక = పిల్లలకు, ఏడ్పు = ఏడ్చుటయే, బలము = బలము.

తా. బిడ్డా ! పక్షులకు ఆకాశము, చేపలకు నీరు, బలములేనివారికి రాజు, పిల్లలకు ఏడ్పు, బలము.

క. ఒడయమ లేచికార్యము,

పడఁతుకలకు, దుర్మతులకుఁ ♦ బొప్పగు పనులుఁ
బుమతలకున్ బెక్కురకున్

వడిచిమ కర్జములు దెమ స ♦ వశ్యము నత్సా. 50

టీ. శతా! ఒడయంపా = యగమని, లేచికార్యము = లేచిచేయు
న, ఎడతుకలకు = స్త్రీలకు, దుర్మతులకు = పిచ్చివారికి, బొప్పగు
పనులు = నియోగించబడిన, పనులు = పనులన్నా, బాడుశలకుఁ =
పరివార్చుకును, పెక్కురకున్ చాలమంతరి, పక్ష = శిష్యులుగ, ఎడమ
వెడమ, కర్జములు = పనులు, అ శ్యము = నిష్పన్నముగా, చెడుకు =
పెడిపోవును.

కా. బిడ్డా! యగమనిలేచి కార్యము, స్త్రీలకు పెక్కుకవిచ్చి
కార్యము, పిచ్చివారికిచ్చిన కార్యము, పక్షి, శిష్యులచేసిన కార్యము,
చాలమంతరి యధిగము చేసినకార్యము, ఎక్కువ పెడిపోవును.

కి. జన్మో మర్థము నరులకు

జన్మసలకు జన్మసంబు ♦ సాధాగ్యంబా

జన్మసము విద్యుదధులకు

జన్మసమగు తిరులకున్ వ ♦ సంతిము నత్సా. 51

టీ. శతా! నరులకుఁ = పురుషులకు, జన్మసంబు = యోగసము,
జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము,
సాధాగ్యము = సాధగత్యము (సమంగతీగ్యము), జన్మసంబు = జన్మము,
జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము,
జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము, జన్మసంబు = జన్మము,
జన్మసంబు = జన్మము.

తా. బిడ్డా ! పురుషులకు ధనమున్నూ, స్త్రీలకు సౌభాగ్యమున్నూ, పండితులకు చదువున్నూ, చెట్లకు పసంతకాలమున్నూ యావనము.

క. లలనకు వేణు బరుండుట

చెలికానికిఁ బలుకకుంటు ♦ క్షీతి దానునకున్

దలగొరుగుట దొంగకు వధ

సలుపుట దండనములండు ♦ సరసులు వత్సా. 52

టీ. వత్సా ! లలనకు = భార్యకు, వేణుబరుండుట = వేణుగా పరుండుటయు, చెలికానికి = స్నేహితునకు, బలుకకుంటు = మాటలాడ కుండుట, క్షీతి = భూమియందు, దానునకు = నేనకునకు, తలగొరు గుట = తలగొరిగించుట, దొంగకు = దొంగకు, వధసలుపుట = హింస చేయుట, (ఇవి) సరసులు = బుద్ధిమంతులు, దండనములు = శిక్షలు, (ఆని) అండు = చెప్పదురు.

తా. బిడ్డా ! భార్యకు వేణుగాపరుండుట, స్నేహితునకు మాటలాడి కుండుట, దానునకు తలగొరిగించుట, దొంగకు హింసచేయుట, దండనములని పెట్టలు చెప్పదురు.

క. విను మప్పల పాల్వేసిన

జనకుండును, వ్యభిచరించు ♦ జననియు, ఖలుడౌ

తనయుండు, కుసిలయగు సతి

విను శత్రువులందుగ్గిరితి ♦ విదు లో వత్సా. 53

టీ. వత్సా ! వినుము = ఆలకిండుము, అప్పలపాల్వేసిన = అప్పలను వప్పించిన, జనకుండును = తండ్రియును, వ్యభిచరించు = దుర్నడతతో తిరుగు, జననియు = తల్లియును, ఖలుడౌ = మూర్ఖుడగు, తనయుండు =

కోడుకును, కుపితయగు = కోపముగల, సతి = భార్యయును, శత్రువులు =
ఁగవారని, నీతివిదులు = శుండితులు (పెద్దలు) అంశు = అందురు.

తా. బిడ్డా ! అత్తులపాజ్జేసిన తండ్రీయు, చెడునడవడిగల తల్లియు,
నూపుడగు కుమాగుడును, కోపముగల భార్యయును శత్రువులని పెద్దలు
చెప్పుదురు.

క. జనకుండు బాల్యంబున జ

వ్వనమున నాధుండు, ముదిమి • విచ్చిన తనయుల్

గని పోషింతురు గావున

వనితలకు స్వతింశ్రమీయ • వలనదు వత్సా. 54

టీ. పత్నా ! బాల్యంబునకే = చిన్నరసమునందు, జనకుడు =
తండ్రీయును, జవ్వనమునకే యౌగనమందు, నాధుండు = భర్తయును,
ముదిమివచ్చినకే = ముసలితనమునందు, తనయుల్ = కుమారులును, కని =
గూచి, పోషింతురు = పోషించెదరు, కావునకే = కాబట్టి, వనితలకుకే =
స్త్రీలకు, స్వతింశ్రమీయ = స్వేచ్ఛ, ఈయవలదు = ఇవ్వరాదు.

తా. బిడ్డా ! స్త్రీలను బాల్యమునందు తండ్రీయు, యుక్తపయస్సు
నందు భర్తయు, ముసలితనమున కుమారులు పోషించుచుందురు. కాబట్టి
స్త్రీలకు స్వతింశ్రమీయరాదు.

క. జననాధుని, నృధుని, గురు,

సనలుం, సూలాలి, దేవు • నర్భకుని, గృహం

బును, బుణ్యాక్షేత్రమును

గనఁ జననగు ఫలసహితము • గా నిల వత్సా. 55

టీ. : త్సా ! ఇలక్ = భూమియందు, జననాఘనిక్ = రాజును, అధ్యక్షక్ = మునివానిని, గురుక్ = గురువును, ఆనలుక్ = అగ్నిహోత్రుని, చూలాడక్ గర్భవతిని, దేవుక్ = దేవుని, అగ్నిహినిన్ = నాలకుని, గృహంబును = తనయిల్లును, పుణ్యక్షేత్రమును = పుణ్యక్షేత్రమును, కిసక్ = చూచుటకు, ఫలసహితముగాన్ = పండ్లు మొదలగునవి పట్టుకొని, సనకున్ = వెళ్ళవలెను.

తా. ఓడ్డా ! రాజును, మునివానిని, గురువుగానిని, అగ్నిహోత్రుని, అధ్యక్షుని, దేవుని, బాలవని, పుణ్యక్షేత్రమును, పుణ్యక్షేత్రమును, చూచుటకు వెళ్ళవలెను. (అనగా) ఫలచేతులతో వెళ్ళవలెను.

క. మధురపదార్థంబునఁ గని

యధిక్పతి, చేదున సకింప ♦ నగుశ్లేష్మం కా

విధిసామంబునఁ గోపము

సదయశి శాంతంబుఁగిను దు ♦ రాత్ముడు సత్సా. 56

టీ. : సత్సా ! శ్లేష్మము = కఫము, మధుర = యువమును, సహార్థంబునన్ = వస్తువుచేత, అధిక్పతిన్ = ఎక్కువగుటను, కని = పొంది, చేదునన్ = చేదుగల వస్తువుచేత, సకింపగున్ = తగ్గిపోవును, ఆషిన్ = ఆక్రమకారముగానే, దురాత్ముడు = చెడ్డమనస్సుగలవాడు, సామంబునన్ = నుంచిమాటలచే, కోపమున్ = కోపమును, అదయశిన్ = కళనప్రమాటలచేత, శాంతంబున్, నెప్పుదిని, కనున్ = పొందును.

తా. ఓడ్డా ! శ్లేష్మము నీసిగడ్డువులచే స్పృహించి చేదువస్తువులచే తగ్గునట్లు దుర్మనుడు నుంచిమాటలచే కోపించి చెడ్డమగును. శాంతము పొందును,

క. విద్వియ శేర్పినవాడు, వి

పద్ధశఁ గాపాడువాడు • వడు గొనరుచు వా

డిద్దరణి నన్నదాతయు

తద్దయుఁ దనుఁ గన్నవాడు తండ్రిలు వత్సా. 57

టీ. వత్సా ! విద్వియ శేర్పినవాడు = చదువు చెప్పినవాడిను, పద్ధశఁ = కష్టకాలమందు, కాపాడు వాడు = రక్షించినవాడును, వడుగు = ఉపనయము, ఒనరుచువాడు = చేసినవాడును, ఇద్దరణి = ఈ భూమిమందు, అన్నదాతయు = అన్నము పెట్టినవాడును, తద్దయు = ఇంకను, తను = తనను, కన్నవాడు = కనినవాడును, తండ్రిలు = తండ్రిలు.

తా. విద్వా ! చదువు చెప్పినవాడును, కష్టకాలమందు కాపాడిన వాడును, ఉపనయము చేసినవాడును, అన్నము పెట్టినవాడును తన్ను కన్నవాడును యీ అయిదుగురు తండ్రిలు.

క. గురుసతియు, చన్నభార్యయు

ధరిశివు నిల్లాలు, మఱియుఁ • దనుఁ గన్నదియు

తరుణిమాతయు నేవురు

సకయంగఁ దల్లులనిపల్కి • రార్యలు వత్సా. 58

టీ. వత్సా ! గురుసతియు = గురువుగారి భార్యయును, అన్న భార్యయు = అన్నగారి పెండ్లామును, ధరిశివు నిల్లాలు = రాజుగారి భార్యయును, మఱియు = ఇంకను, తనుగన్నదియు = తనను కన్నదియును, తరుణిమాతయు = భార్యయొక్క తల్లియును (అత్తగారును) అరయగఁ విచారింపగా, ఏవురు = ఈ అయిదుగురును, తల్లులని = తల్లులని, రార్యలు = పెద్దలు, పల్కిరి = చెప్పిరి.

తా. బిడ్డా ! నురుభార్యయును, అన్నభార్యయును, రాజుభార్యయును, కన్నరబ్బియును, అత్తగారును, ఈ అయిదుగురును పెళ్ళి పెళ్ళలు చెప్పిరి.

క. చతురతయున్ దాత్మత్వము

ధృతియున్ సమయజ్ఞతయును ♦ నిలసాజమునై
జతఁగూడంగావలె నభి

రతిసేర్వంగఁ బాటుపడిన ♦ రావో వత్సా.

59

టీ. వత్సా ! చతురతయున్ — శేష్పిగా మార్పిడియగును, దాత్మత్వమున్ — దానమిచ్చుటయును, ధృతియున్ — ధైర్యము గలిగియుండుటయును, సమయజ్ఞతయును = సమయ మెఱుగుటయును, ఇలన్ — భూమియందు, నాజమునై = తనతోకూడ నిట్టనై, నితగూడంగా లెన్ — వెంటనంటి రావలెను (కాని) అధికశిక్త — అపక్తతో, శేర్వంగన్ = శేర్వుకొనుటకు, పాటుపడినన్ = కప్పించినను, రావు = పట్టుచున్నావు.

తా. బిడ్డా ! శేర్వుగా మార్పిడియగు, దానమిచ్చుట, ధైర్యముగలిగియుండుట, సమయ మెఱుగుట, అను యీ గుణములుకూడ నిట్టనితగూడగానే గాని, శేర్వుకొందమన్నమా రావు.

క. పుట్టుకతోడనే రావలె

నెట్టినొ గానము కవిత్వ ♦ మిల హాస్యమునన్

గిట్టెతసము ధర్మజ్ఞత

నిట్టినొడ వభ్యసించ ♦ వలె నస వత్సా.

60

టీ. వత్సా ! గానమున్ = సంగీతమును, కవిత్వమున్ — కవిత్వమును, ఇలన్ = భూమియందు, హాస్యమున్ — హాస్యమును, గిట్టిననున్ —

హాగత్వమును, ధర్మజ్ఞత = దాతృత్వమును, పుట్టుకతోడనే = తనతోకూడ
పుట్టినట్లునై, ఎట్టనో = ఏవిధముగానో, రావలెను = రావలెను.
(కాని) అభ్యసించవలెననన్ = నేర్చుకొంద మన్నను, పట్టుం
డపు = రావు.

తా. ఓహో ! సంగీతము, కవిత్వము, హాస్యము, కూరత్వము, దాతృ
త్వము, అను ఎని పుట్టువుతోకూడ రావలసినవే కాని నేర్చుకొందమన్నను
చేడపు.

3. కుమతీయుగ సతీసంగతి,

యమరి న్నమ్మించి గొంతు • లణచెడి మిత్ర

త్వము, గర్వతుదాస్యము, స

గ్నిములు గలుగు నింటవసతి • మరణము వత్సా. 61

తా. తా ! కుమతీయుగ = దుష్టుబుద్ధిగల, సతీసంగతి = భార్య
సాంగత్యమునా, అమరిన్ = ఒప్పుకొలుగా, నమ్మించి = నమ్మకము కలుగ
జేసి, లణచెడి = గొంతుకోయు, మిత్రత్వమున్ = స్నేహమును,
గర్వము = గర్వము గలవానియొక్క, దాస్యమున్ = సేవయున్నా,
సగ్నిములు = పాములు, కలుగనింటన్ = వున్నయింటిలో, వసతి = నివసించు
నుటయునా, మరణము = చావును కలిగించును.

తా. ఓహో ! దుర్మాగురాలగు భార్యతో సాంగత్యమును, గర్వము
గల సేవయు, సేవయును, నమ్మించి గొంతులుకోయు స్నేహమును, పాము
లున్న యింటిలో కాపురము సేయుటయును, తప్పక మరణమును కలిగించును.

క. తనయింటనె యవగుణమును

తనపురముననె యధికారి • తనదగు దేశ

మున్ననే జనవతి, పండితు

దనయము నెల్లడలఁ బూజ్యఁ జగదురు వత్సా. 62

టీ. వత్సా ! అవగుణుడు = మూఁఖుడు, తనయింటనె - తనయింటి
యందె, అధికారి = అధికారము గలవాడు (ఉద్యోగి) తనపురి మన
తనబట్టణమందె, జనవతి = రాజు, తనదేశమునకు - తనగోపురండు,
పండితుడు = విద్వాంసుడు, అనయమున్ = ఎల్లప్పుడును, ఎల్లెడలన్ =
అన్నిచోట్లయందును. పూజ్యులగుదురు = గౌరవింపబడుదురు.

తా. బిడ్డా ! మూఁఖుడు తనయింటినుందును. అధికారి గనపట్టణ
మందును, రాజు తనదేశమందును, విద్వాంసుడు ఎల్లప్పుడును గౌరవింపబడు
చుండును.

క. అభిభుక్తము, నిష్ఠురతయుఁ

నుదయాస్తమయముల నిదురి • గెయిగిరూపి న

ల్యధరించుట, పలు, దోమమి

మధువైరికి నేని లచ్చి • మలప, ను వత్సా. 63

టీ. వత్సా ! అభిభుక్తమున్ = ఎక్కువగా తినుటయును, నిదురి
యున్ - కదలముగా మూలమునందును, ఉదయాస్తమయములన్ ఉద
యకాలమందును సాయంకాలమందును, నిదురి - నిద్రించుటయును, గెయిన్ -
మరియు, నూసెనపల్వ = మాసినబట్ట, గరించుట - కట్టుట, పలుదోమమి -
పళ్ళుతోముక్కొనకుండా యుండుటయు, (ఇది) మధువైరికి నేనిన్ - పిష్టికంటె
వానికైనను, లచ్చిన్ = విశ్వరథమును, మలపను పోగొట్టును.

తా. బిడ్డా ! మితిమీరి తినుటయు, కదలముగామూలమునందును, ఉద
యసాయంకాలములందు నిద్రించుటయు, మాసినబట్ట కట్టుటయు, పళ్ళు
తోముక్కొనకుండా యుండుటయు, అను నిక విశ్వరథంటి వానికైనను విశ్వ
రథమును పోగొట్టును.

క. జలరుహదళ నిభవక్తము

లలిఃజండన శీతలంబు • లగుభాషణముల్

బలువినయముఁ గర్తరకుం

దులయగు హృదయముఁగలాడుఁ ధూర్ధుడు వత్సా. 64

టీ. వత్సా ! జలరుహదళ = తామరరేకుతో, ఇభ = సమానమైన
వక్తమున్ = ముఖమున్నూ, లలిః = వికాసముగా, చండన శీతలంబులు =
మంచిగంధముతో సమానమైన చల్లనివి, అగు = అయినట్టి, భాషణముల్ =
మాటలున్నూ బలువినయముల్ = అతివినయమున్నూ, కర్తరకున్ = కష్ట
గతో, తులయగు = సమానమగు, హృదయమున్ = మనస్సును, కలాడు =
కలిగినవాడు, ధూర్ధుడు = హెసగాడు,

తా. చిద్దా ! తామరరేకుతో సమానమగు ముఖము, మంచిగంధము
చల్లనగు మాటలు, మిక్కిలి నమ్రతయు, కష్టరతో సమానమగు మన
స్సుక, గలవాడు హెసగాడని తెలిసికొనుము.

క. పతిహీన సతీయావన

వితతంబును, దల్లిలేని • పిల్లల బ్రతుకున్

క్షీతిఁ బులుసు లేనిభోజన

మతిశాంతియు లేని తపము • నగు వృధ వత్సా. 65

టీ. వత్సా ! పతిలేని = పెనిమిటిలేని, సతీ = భార్యయొక్క,
యావన = జన్మనయొక్క, వితతంబును = అతిశయమును, దల్లిలేని =
దల్లిలేనట్టి, పిల్లల = చిడ్డలయొక్క, బ్రతుకున్ = జీవితమును, క్షీతిన్ =
భూమియందు, పులుసులేని = పులుసులేనట్టి, భోజనమున్ = తిండియును,
తప = మిక్కిలి, శాంతియున్ = ఓర్పును, లేని = లేనట్టి, తపమున్ =
తపస్సును, వృధ = శూన్యము, అగున్ = అగును.

తా. బిడ్డా ! పెరిగిపోయిన స్త్రీయొక్క యౌవనాతి శయమును, లగ్నచావు పిల్లలబ్రతుకన్నూ, పులుసులేని భోజనమున్నూ, శాంతములేని నివసనమున్నూ, స్వర్థములని తెలిసికొనుము.

క. మితభోజనము, ధర్మం

పతిమన్నన, బాంబరాడు ♦ పలుకులునుఁ పతి

వృత్రయగు కలసతి కూటమి

యలిముద మమృతోపమాన ♦ మగునో వత్సా. 66

టీ. వత్సా ! మితభోజనము = మితముగా తినుట, ధర్మపతి = రాజయొక్క, మన్నన - గౌరవము, బాంబరు = పిల్లలు, ఆడు = మార్గాడు, పలుకులు = మాటలు, పులుసులుగు = మంచిగుణములుగల, కలసతి = కల పుట్టయొక్క, కూటమి = ఎంగిమము, అతి = మిక్కిలి, ముదము = సంబోధింపఁబడి, అమృతోపమము = అమృతముతో సమానమయిపివి, అగును = అగును.

తా. బిడ్డా ! మితముగా భుజించుట, రాజుల గౌరవము, బాంబర పలుకులు, మంచిగుణములుగల భగ్యతోకూడికి, ఇవి అమృతముతో సమానములగును.

క. ఇల సప్త కప్టములు, ఋణ

ములమున్నుట భుక్తశేషమును ♦ మెనవుట, శ్రీఁ

దొలఁగుట, ముదిమియు, రోగము,

నలజారుడు, చోరుఁడగుట ♦ యాచన వత్సా, 67

టీ. వత్సా ! ఋణముల మున్నుట = అప్పులపాలగుట, భుక్తశేషమును = ఎంగిలిఅన్నమును, మెనవుట = తినుట, శ్రీదొలగుట = దరిద్రు

డగుట, ముదిమియు = ముసలితనమువచ్చుట, రోగము = రోగముగలవాడగుట, జారుడు = వ్యభిచారియగుట, చోరుడగుట = దొంగయగుట, యాచన = యాచించువాడగుట, (ఇవి) ఇలక్ = భూమియందు, అప్పకట్టములు = ఎనిమిది కట్టములు.

తా. బిడ్డా ! అప్పులపాలగుట, ఎంగిలి ఆన్న ముతనుట, దర్పిద్రుడగుట, ముసలితనము, రోగమువచ్చుట, జారుడు, దొంగవాడు, యాచకుడు అగుట యాయెనిమిది అప్పకట్టములు,

క. ఇల నప్పభోగములు, కొడు

కులు, దాసీజనము, బందు ♦ గులు, వాహనముల్

వలసివ నగలున్ నేవకు

లలదుట, ధన ధాన్య వృద్ధి ♦ నందుట వత్సా. గిరి

టీ. వత్సా ! కొడుకులు = కుమార్తెలు, దాసీజనము = పరిచారికలును, బందుగులు = చుట్టములును, వాహనముల్ = వాహనములును, వలసివనగలున్ = కావలసివట్టి నగలును, నేవకులు = నౌకరులు, అలగుట = సమకూడియుండుట, ధన = ధనముయొక్కయు, ధాన్య = ధాన్యముయొక్కయు, వృద్ధి = ఎక్కువను, అందుట = పొందుట, ఇలన్ = భూమియందు, అప్పభోగములు = ఎనిమిది విశ్వార్థములు.

తా. బిడ్డా ! కొడుకులను, పరిచారికలను, చుట్టములను, వాహనములను, నగలను, నౌకర్లను, ధనవృద్ధియు, ధాన్యవృద్ధియు కలిగియుండుటయు అప్పభోగములు.

క. అమితముగ భూప్రదక్షిణ

లు మహా కాశ్యాదిహరి, ♦ లున్ నేనున్న

సములుంజేసిన గల పు

ణ్యమూసందెడు మాతృవంద సమునన్ వత్సా. 69

టీ. - వత్సా! ఆమితముగఁ = ఎక్కువగా, భూప్రదక్షిణలు భూమిక ప్రదక్షిణలు చేయుటవల్లను, మహాకాశ్యాది యాత్రలున్ = మహాకాశి మొదలగు పుణ్యక్షేత్రములు సేవించుటవల్లను, సేతుస్నానములు జేసెన్ = సేతువులో స్నానముచేసినందువల్లను, కలపుగ్యము, = కలి డు పుగ్యమును మాన్పించునమునకొ = తల్లికి నమస్కరించినందువల్ల, అందు పొందెదవు.

తా. వత్సా! అనేకమార్లు భూప్రదక్షిణ చేయుటవల్లను, కాశి మొదలయిన మహాపుణ్యక్షేత్రములు సేవించుటవల్లను, సేతువులో స్నానము జేసినందువల్లను, కలి డు పుగ్యము, తల్లికి నమస్కరించినందున పొందెదవు.

క. కొఱగాపు ఖలునిసేవయు

చిలుతల చెల్మియు, వివాద • చేడలతోడన్

ధరణి సకారణహాసము,

నరయమి సంస్కృతమును, ఖరతయాసము వత్సా. 70

టీ. - వత్సా! ఖలునిసేవయు = దుర్మార్గుని కొలువును, చిలుతల చాలతో, చెల్మియు = స్నేహమును, చేడలతోడకొ = స్త్రీలతో, వివాద = పోట్లాడుటయును, ధరణికొ = భూమియందు, అణగారె = కాములేందా, హాసమును = నవ్వుటయును, సంస్కృతమున్ = సంస్కృత భాషను, అరయమి = తెలిసికొన కుండుటయును ఖరతయాసముకొ = గాడిన నెక్కి తిరుగుటయును, (చివి) కొఱగాపు = ప్రయోజనమైనవియు,

తా. బిడ్డా! దుర్మార్గునియొక్క సేవయు, బాలకులతో స్నేహమును, స్త్రీలతో వాదమును, కారణములేక నవ్వుటయును, సంస్కృతభాషను తెలిసికొన కుండుటయును, గాడిదనెక్కి తిరుగుటయును ఇవి మనుజుని నేరపరచుచు,

క. స్ఫురతిర కవితారచనా

భరమొంతయుఁ గవియెఱుంగుఁ బరులెరుగుదురే ?

యెరుగుఁ గనిపెంచు సతి, పా

స్వగుగునె గొడ్డాయి పొసవ • వేదన వత్సా. 71

ట. పన్నా! స్ఫురతిర = ఎక్కువగా స్ఫురించు, కవితారచనా గలయు = కవిత్వపు టల్లికయొక్క కష్టము, ఎంతయుకొ = అంతను. కవి యునున్ = పండితుడేయెఱుగును, (కవియేయరుగును) పరులు = ఇతరులు, ఎరుగుదురే = ఎరుగరు, ప్రసవవేదనన్ = ప్రసవించునప్పుడు గలబాధ, కనిపెంచు సతి = బిడ్డలగనుస్త్రీ, ఎరుగున్ = ఎరుగుచుగాని, గొడ్డాలు = పట్ట గననట్టిస్త్రీ, పొల్పు = ఆకాడ, ఎరుగునె = ఎరుగదు.

తా. బిడ్డా! కవిత్వముయొక్క కష్టము కవీశ్వరునకే తెలియును గాని, యితరులకు దలియనట్లుగా, ప్రసవవేదనయొక్క కష్టము పిల్లలగన్న స్త్రీకే తెలియుచుగాని, బిడ్డలగననిస్త్రీకి తెలియదు.

క. అమృతంబునకై మును సం

ద్యమును మధింప మురహారికి • లచ్చియును విషం

బు మహేశ్వరునకుఁ బరి ల

భ్యములయ్యె నదృష్టమూల • మట్టిది వత్సా. 72

టీ. వత్సా! మును = పూర్వకాలమందు, అమృతంబునకై = అమృతముకొనుటకు, సంధ్రమును = సముద్రమును, మధింపకొ = తరువగా, ముర

హరికి = విష్ణుమూర్తికి, లచ్చియున్ = లక్ష్మీదేవియున్నా, మహేశ్వ
రునకు = శంకరునకు, విషంబు = విషమున్నా, పరిలభ్యములయ్యెన్ =
పొందబడినవయ్యెను, అదృష్టమాలము = అదృష్టవశము, అట్టిది = అటు
పంటిదేనుమా.

తా. బిడ్డా! శూర్వము అమృతము కొఱకు పాలసముద్రమును మధిం
చినప్పుడు విష్ణువునకు లక్ష్మీయు, శివునకు విషమును దొఱకెను. కాబట్టి
దేనికిని అదృష్టమే కారణము.

క. ధరణి నజా యుద్ధంబున

నరయ సతీపతుల కలహం ముదు ప్రభాత

స్ఫురితాబ్జ ధ్వనుల మును

జరిపెడు శ్రార్థములఁ గ్రియలుఁ స్వల్పము వత్సా. 73

టీ. పత్సా! ధరణి = భూమియందు, అజాయుద్ధంబున =
మేకపోతుల పోట్లాటయందును, అరయ = విచారించగా, సతీపతుల =
భార్యా భర్తలయొక్క, కలహమందు = పోట్లాటయందును, ప్రభాత =
ప్రాతఃకాలమందు, స్ఫురిత = పుట్టిన, అబ్ధస్వనుల = మేఘముల ఆడం
బరమందును, మును = మునుపటి, జరిపెడు = చేయునట్టి, శ్రార్థముల =
శ్రార్థములయందును, క్రియలు, స్వల్పము = ఆరంభమందు అధికముగను
చివరకు స్వల్పముగను కనబడును.

తా. బిడ్డా! మేకపోతుల పోట్లాటయందును, భార్యాభర్తల కలహ
మందును, ప్రాతఃకాలపు మేఘముల ఆడంబరమందును, మునుపటి
శ్రార్థములయందును, మొదట అధికముగను, చివరకు స్వల్పముగను కనబడును.

క. తరణిజవలెఁ గోపము, నై

తరణి యట్టులాశ, కల్ప • తరువటు విద్యా

తరళత, నందనవనముటు

ధరనానందంబుఁ బరగు • తథ్యము వత్సా.

74

టీ. వత్సా ! గోపము = గోపము, తరణిజవలె = సూర్యకుమారుడైన = యమధర్మరాజువలె బాధించునదియును, ఆశ = ఆశ, 'నైతరణి' యును = నైతరణినదివలె చాటవీలులేనిదియు, విద్యాతరళత = విద్యయొక్క, ఆధిశ్ఠిత, కల్పతరువటు = కల్పవృక్షమువలె గోరికల నిచ్చునదియు, గరిని = భూమియందు, ఆనందంబు = సంతోషము, నందనవనముటు = ఇంద్రుని పూలతోటవలె సుఖము నిచ్చునదియు, (అయి) తథ్యము = యధాన్యముగా, పరగు = ఒప్పును,

తా. బిడ్డా ! గోపము యమధర్మరాజువలె బాధించునదియు, ఆశ నైతరణినదివలె చాటవీలులేనిదియు, విద్య కల్పతరువువలె గోరికలనిచ్చునదియు, సంతోషము నందనవనమువలె సుఖము నిచ్చునదియు అయిఒప్పును.

క. సారంబులేని యీ సం

సారంబున సారమొందు • శ్వశురగృహంబే

గౌరీవరుడు హిమాద్రి, ర

మారమణుం డబ్బినిదుర • మరగిరి వత్సా.

75

టీ. వత్సా ! సారములేని యీ సంసారంబునన్ = సారములేని యీ సంసారమునందు, సారమొందు = సారమైనచోక్కటి, శ్వశురగృహంబే = అత్తవారిల్లే, హిమాద్రి = హిమవత్పర్వతముమీద, గౌరీవరుడు = శంకరుడును, అబ్ధిన్ = సముద్రములో, రమారమణుండు = లక్ష్మీభర్త యైన విఘ్నేశ్వరుడును, నిదురమరగిరి.

తా. బిడ్డా! సారములేని యీసంసారమునందు లబ్ధివారిట్ల క్రింద
యే సారమయినది. కావుననే యాశ్విరుడు హిమవంశస్థుని విదను,
విష్ణుమూర్తి సముద్రమందును, నిద్రించిరి.

క. చితకన్నఁ జింతయెక్కిడు

వేతఁగూర్చునద్యౌలన్ను ♦ విగతప్రాణున్

జితగాల్పును, చింతి సమ

న్వితదీపు దహించునెపుడు ♦ వినుమా వత్సా. 76

టీ. పశ్చా! చితకన్నఁ = శవములను కాల్చుటకు చేర్చిన క్రింద
కన్నను, చింత = విచారము, యెక్కిడు = కొప్పదియును, నిద్ర =
గుఱియును, హర్షున్ = కలుగజేయును, అద్భుతమునీ = అద్భుతా
యనగా, చిత = చిత, క్రితప్రాణున్ = చచ్చిపోయి, కాల్పున్ =
దహించును, చింత = మనోవిచారము, సమ్యక్దీపున్ = ప్రాయున్న
హనిని, ఎపుడున్ = ఉన్నంతకాలము, దహించున్ = కాల్చును, వినుమా =
ఆలకించుమా.

తా. బిడ్డా! చిత, చింత, యీరెండిటిలో చింతయేకొప్పది. నిద్ర
చిత చచ్చినదేహమును, చింత బ్రతికియున్న దేహమును కాల్చును.

క. ఉదయాస్తమయంబుల, మ

ధ్యదినంబున, జలమునందు ♦ నగవడునెడలన్

గదిసి వికర్తనుఁ గన వల

నడుగావున దీని మరువ ♦ వలదో వత్సా. 77

టీ. పశ్చా! వికర్తనున్ = సూర్యుని, ఉదయాస్తమయంబులన్ =
ఉదయించునపుడును, అస్తమించునపుడును, మధ్యదినంబునన్ = మధ్యా

గ్నామప్పడును, జలమునందున్ = నీళ్ళు కుండును, అగపడునెడలన్ =
 కనుపించినప్పుడు, కదిసి - నమోపించి, కనన్ - చూచుట, న - దు
 హడదు, కావున - కాబట్టి, దీని - యీ - అంతమును, మహావలగు - హ - చి
 గోగూడరు.

తా. బిడ్డా! ఉదయించు చున్నటులగానీ, అగ్నియందున్నటు
 లంటిన్నీ, ఆకాశవధ్యమందున్నటు లానీ, నీటిలో కదలడేటులు లానీ.
 నార్యుని జూడరాదు.

క. జలకంబులాడు నెడన్, గ

జలముందీర్చునెడన్, దుమ్ము * సమయంబునన్, దా
 వలువ విడగ నీరాడు నె

డలన్, గుడువగన్ గుత్తిన్ గాంచు * టల్విడు నన్నా. 78

టీ. ఎత్నా! జలకంబులాడునెడన్ = నీరము చేయుచుండగా,
 గుమ్ము, కలమున్ నీర్చునెడన్ కాళికి పెట్టికొనుచుండగానున్న,
 గుత్తిన్ సమయంబునన్ = శుక్లమున్నపుడును, తాన్ - తాను, నె
 డలన్ = దిగిపోయె యుండగానున్న, నీరాడునెడలన్ = ప్రసంగించి
 పడున్న, గుడువగన్ = భోజనము చేయునపుడును, గుత్తిన్ - భోగ్యము,
 టల్విడు = చూచుటలు, నెడు - కడుపును.

తా. బిడ్డా! భోగ్య, స్నానము చేయునపుడునూ, కాళికి పెట్టి
 కొనునపుడును, తుమ్మునపుడును, దిగిపోయె యున్నపుడును, ప్రసంగించి
 పడును, భోజనము చేయునపుడును, ఆమెను టల్విడునెడరాదు.

క. సతితోగి గలనీ భుజంపక

మతియొసమునెయ్యకనీ * మోజుకీ, వశసు

తతిఁ గట్టుత్రాళ్ళు దాటకు

మతినెన్నండేని దీని • మరువకు వత్సా.

79

టీ. వత్సా ! సతితో = భార్యతో, కలసి = కూడి, భుజింపకు = భోజనము చేయవద్దు, జడితో = వర్షము కురియుచుండగా, అతియాసము నేయబోకు = చదుగెత్తకు, పశుసంతతి = పశువుల సమూహమును, కట్టుత్రాళ్ళు = కట్టెడు త్రాళ్ళను దాటకు = దాటకూడదు. దీనితో = ఈ సంగతిని, మతితో = మనస్సునందు, ఎన్నండేని = ఎప్పటికిని, మరువకు = మరచిపోవద్దు.

తా. బిడ్డా ! భార్యతో కలసి భోజనముచేయరాదు, వర్షమునందు పశుగెత్తరాదు పశువులను కట్టెడు త్రాళ్ళ దాటరాదు.

క. అనలంబు నోటనూదకు

మనలంబునఁ గాచుకొనకు • మంఘ్రిల, పలుకం

జనదు చెఱుగుమాసిన జ

వ్వనితో, గనకావులించు • పనితన్ వత్సా.

80

టీ. వత్సా ! అనలంబుతో = నిప్పును, నోటతో = నోటితో, ఊదకుము = ఊదవలదు, అనలంబునతో = నిప్పునందు, అంఘ్రిలతో = పాదములను, గాచుకొనకు = కాచకూడదు, చెఱుగుమాసిన = అంటువడియున్న, జన్మనితో = స్త్రీతో, పలుకంజనదు = మాట్లాడకూడదు, ఆవులించు = ఆవులించెడు, పనితన్ = స్త్రీని, కనకు = చూడకుము.

తా. బిడ్డా ! నోటితో నిప్పు ఊదకు, నిప్పుమీద పాదములు కాచకు, బహిష్కరించిన స్త్రీతో మాట్లాడకు, ఆవులించెడు స్త్రీని చూడకుము.

క. ధరియింపఁబోకు మన్యులు

ధరియించిన విరులు జన్మి • డములు నగలు నం

బరములును బాదరక్షలు

ధరణిః గమండలము లివియ • తలఁపుము వత్సా. 81

టీ. వత్సా ! అన్యలు = ఇతరులు, ధరించిన = తొట్టిన, విరులు = పుష్పములను, నగలు = వస్తువులను, అంబరములును = బట్టలును, పాదరక్షలు = చెప్పులను, కమండలము = కమండలమును (సన్యాసులు జలముంచుపాత్ర,) ధరణి = భూమియందు, ధరించబోకు = ధరించవచ్చు.

తా. బిడ్డా ! ఇతరులు ధరించిన పువ్వులను, యజ్ఞోపవీతమును, వస్తువులను, బట్టలను, చెప్పులను, కమండలమును, నీవుధరించరాదు.

క. మనుజే నలుపుట, కొనవం

టను గోళ్ళనుగొలుకుటయు, తృ • ఇంబులఁ గురులన్
బనివడి పెలుకుటలును నా

శసముం గల్పించునిద్ది • సత్యము వత్సా. 82

టీ. వత్సా ! మనుజు = మంటిని, చేన్ = చేతితో, నలుపుట = నలుపుటయును, కొనవంటను = కొనపళ్ళతో, గోళ్ళను గొలుకుటయున్ = గోళ్ళు కొలుకుకొనుటయు, తృణంబులన్ = గడ్డిపరకలను, కురులన్ = వంట్రకలను, పనిగడి = పనిబూని, పెలుకుటలును = తెంపుటయును, ఇద్ది = యీపైచెప్పిన చేతలు, నాశనమున్ = చేటును, కల్పించున్ = కలుగజేయును, సత్యము = నిజము.

తా. బిడ్డా ! మన్ను చేతితో నలుపుటవల్లను, కొనపళ్ళతో గోళ్ళు కొలుకు కొనుటవల్లను, గడ్డిపరకలు, వంట్రకలు తెంపుటవల్లను, నాశనము సంభవించును.

క. ఊరికినే నింటికిఁ జను

ద్వారంబులు మూసియున్న ♦ తటి నయ్యెడకున్
వేలుతెగవునంజొరక వ

నీరుహములక్రింద నిశల ♦ నిలుచకు వత్సా. 83

టీ. వత్సా ! ఊరికినే = పొరుగురికిగాని, ఇంటికి = స్వంత
యింటికిగాని, చను = పోవు, ద్వారంబులు = మార్గములు, మూసియున్న
తటి = మూసియున్న సమయములో, అయ్యెడకు = ఆయాచోట్లకు,
వేలుతెగవునం = మారుమార్గమున, జొరకు = ప్రవేశించవద్దు, అవనీరుహ-
ముల క్రింద = చెల్లెక్రింద, నిశల = రాత్రులయందు, నిలుచు =
పొరుగుండకు.

తా. బిడ్డా ! ఊరికిగాని, ఇంటికిగాని, పోవుమార్గములను బంధించి
ఎప్పుడు మారుత్రోవలగుండా వెళ్ళుటకు ప్రయత్నించవద్దు. రాత్రులయందు
చెల్లెక్రింద పొరుగుండరాదు.

క. స్నానముసేయకు మెన్నఁడుఁ

బోనిమడుపులందుఁ నిశల ♦ భుజియించునటన్

మానుగ రోగగ్రస్తుఁడ

వైసపుడు, దిగంబరుండ ♦ వయ్యును వత్సా. 84

టీ. వత్సా ! ఎన్నడుపోని మడుపులందున్ = ఎన్నడును దిగనటు
చింటి మడుగులయందును, నిశలన్, = అర్థరాత్రులయందును, భుజియించు
నటన్ = భోజనముచేసిన తర్వాతను, మానుగన్ = ఒప్పుకట్టుగా, రోగ
గ్రస్తుడవైనపుడు = బబ్బుగానున్నపుడును, దిగంబరుండవయ్యును = బట్టి
లేనపుడును, స్నానముసేయకుము = స్నానము చేయకూడదు.

శా. ఓడ్డా ! ఎప్పుడు ఎరుగని మడుగులలోను, అగ్రరాత్రియందును,
చేసినంతయును, జబ్బుగానున్న పుడును, బట్టలులేకుండా
య్యువుడును, స్నానము చేయకూడదు.

క. అరి, సరిమిత్రుని ధర్మము

నెరిపని పూరుపుని, జోరు ♦ నెఱిఁ బరవనితన్

ధర నెన్నఁడు నేవింపకు

మురువడినందునఁ బ్రమాద మొందెడు వత్సా. 85

ట. వత్సా ! అరి = శత్రువును, అరిమిత్రుని = శత్రువుయొక్క
ప్రేమను, గర్భము కెరపలిపూరుపుని = ధర్మము చేయనివానిని, చోరుని =
చొంగివారిని, నెఱి = క్రమముగా, పరవనితన్ = ఇతరస్త్రీని, ధర =
భూమియందు, ఎన్నడున్ = ఎప్పుడును, నేవింపకుము = నేవింపరాదు,
అందున్ = ఎక్కువగా, అందున = అందువలన, ప్రమాదము = ఆపద,
మొందెడు = పొందెడిపు.

శా. ఓడ్డా ! శత్రువును, శత్రువుయొక్క ప్రేమితుని, ధర్మము చేయని
వారిని, చొంగివారిని, ఇతరస్త్రీని, ఎప్పుడు నెవించరాదు.

క. కాయము దుర్బలమగు నరుఁ

బాయక కాళోదరమును ♦ బాపని, ధరణీ

నాయకు నవమానించుట

శ్రేయస్కాములకు నెపుడు ♦ చెల్లవు వత్సా. 86

ట. వత్సా ! కాయము = శరీరము, దుర్బలమగు = క్షీణించిన,
నరున్ = మనుజుని, పాయక = విడువక, కాళోదరమును = పామును,
బాపని = బ్రాహ్మణుని, ధరణీనాయకున్ = రాజును, అవమానించుట =
తరగ్కరించుట, ఎపుడున్ = ఎల్లపుడును, శ్రేయస్కాములకున్ =
స్ఫుల్భిరాదలచిన వారికి, చెల్లవు = పనికిరావు.

తా. బిడ్డా ! చిక్కినవానిని, పామును, బ్రాహ్మణుని, రాజును ఎప్పుడును అనమానించరాదు,

క. నచ్చినవిద్దెల నేర్వగ

వచ్చును గడజాతివాని ♦ వలనేని గొనన్

వచ్చును వనితారత్నము

నిచ్చిన దుష్కులమునుండి ♦ యేనియు వత్సా. 87

టీ. వత్సా ! కడజాతివాని వలనేని = తక్కువజాతివాని నుండి యైనను, నచ్చినవిద్దెల = మంచివిద్యలను, నేర్వగవచ్చును = నేర్చుకొనవచ్చును, దుష్కులమునుండి యేనియు = నీచకులమునుండి యైనను, వనితారత్నము = స్త్రీరత్నమును, ఇచ్చినన్ = ఇవ్వగా, కొనవచ్చును.

తా. బిడ్డా ! మంచివిద్యను తక్కువజాతివాని నుండి యైనను గ్రహింపవచ్చును. స్త్రీరత్నమును దుష్కులమునుండి యైనను గ్రహింపవచ్చును.

క. నడవడి రిపుకడనేనియు

బుడుతలకడనేనిమంచి ♦ పొందగనగు, పు

త్తడి నపరిశుద్ధ వస్తువు

కడ నమృతము విషమునుండి ♦ గనదగు వత్సా. 88

టీ. వత్సా ! నడవడి = మంచినడత, రిపుకడనేనియు = శత్రువు వద్ద నుండియైనను, మంచిమాట, బుడుతల కడనేని = బాలకుల ద్వారా నుండి యైనను, పొందనగు = గ్రహింపవచ్చును, అపరిశుద్ధవస్తువుకడ = అపవిత్రమైన వస్తువునుండి, పుత్తడి = బంగారమును, విషమునుండి = విషమునుండి, అమృతము = అమృతమును, కనదగు = పొందవచ్చును.

తా. బిడ్డా ! మంచినడత శత్రువునుండి యైనను, మంచిమాట బాల కులనుండియైనను, బంగారము అపవిత్ర వస్తువునుండియైనను, అమృతము విషమునుండి యైనను, గ్రహింపవచ్చును.

క. బాపలలో జ్ఞానియు, పృథి

వీపతులన్ బలవసియును ♦ బేరుల ధనియున్

రూపింపఁ బాదజుల నెం

తేపెద్ద వయోధికుండు ♦ తిరమిది వత్సా. 89

టీ. వత్సా ! బాపలలోన్ = బ్రాహ్మణులలో, జ్ఞానియు = జ్ఞానముగలవాడును, పృథివీపతులన్ = రాజులయందు, బలవసియును = బలముగలవాడును, బేరులన్ = కోమలయందు, ధనియున్ = ధనముగలవాడును, రూపింపన్ = నిగోపింపగా, పాదజులన్ = శూద్రులయందు, ఎంత పెద్ద = అందరిలోనికి పెద్ద, వయోధికుండు = వయస్సు మీరినవాడును, తిరమిది = ఇదితిరము.

తా. బిడ్డా ! బ్రాహ్మణులలో జ్ఞానము గలవాడును, రాజులలో బలవంతుండును, కోమలలో ధనముగలవాడును, శూద్రులలో వయస్సు మీరినవాడును, పెద్దఅనబడును.

క. కులుండున్, గౌరవనీయుండు

బలవసియును, బండితుండు ♦ వక్తయు, గుణుండున్
లలిఁగొనులు గలవాడే

కలిధర్మము వలుకఁ దరము ♦ గాదో వత్సా. 90

టీ. వత్సా ! కానులుగలవాడే = డబ్బుగలవాడే, కులుండున్ = మంచి కులమువాడనియు, గౌరవనీయుండు = మర్యాదస్తుడనియు, బలవసియును = మిగుల బలవంతుడనియును, బండితురము = గొప్ప విద్వాంసుడనియును, వక్తయు = మంచి మాటకారియనియును, గుణుండున్ = గుణ

పంతుడనియును (చెప్పబడుచున్నాడు) కలిధర్మము - కలియగగ్గము, పంతుకదరముగాదు = చెప్పటకు వీలుకాదు.

తా. బిడ్డా ! ధనపంతుడే, మంచి కులమువాడు, మర్యాద శా, మిగుల బలపంతుడు, గొప్ప విద్యాంసుడు, మంచి మాటకొరకు, ము, పంతుడు అయి ఒప్పుచున్నాడు.

క. ఖలుఁడెంతటి విద్యా సు

కలితుండగుఁ గాక వాని ♦ కడజేరకుమా

తలమానికంబు గలదని

చిలువం జేర్తుమొకొ ? భీతిఁ ♦ పెండక వత్సా. 91

టీ. వత్సా ! ఖలుడు = దుర్మాస్యుడు, ఎంతటి విద్యాంసుడుండగుగాక = ఎంత పండితుడైనప్పటికిని, వానికిడక -- వానిష్టము, చేరకుమా = సమీపించవద్దు, తలమానికంబు గలదని = శిరస్సున మోగిన నన్నదని, చిలువకొ = పామును, భీతిఁ పెండక -- భయములేకుండా, పెట్టుమొకొ = చేర్చుకొనము.

తా. బిడ్డా ! శిరస్సునందు మాణిక్యమున్నను, పామును భయముచేరి ఎట్లు సేగలేకా ఆవిధముగానే యెంత విద్యాంసుడైనను, దుర్మాస్యు సేహపం చేయరాదు.

క. వెలయించుఁ దమ్ములకొ రవి

వెలయించును కై రవముల ♦ విధుఁ డంబుడముల్

నెలయించు జీవుల, మహా

త్ములకుఁ బరహితములు, నై జ ♦ ముల్జమి వత్సా 92

టీ. పత్నా ! రవి = సూర్యుడు, తమ్మలక్ = తామరపువ్వులను,
నెలయించుక్ = వికాశింపజేయును, చంద్రుడు = చంద్రుడు, కైరవములక్ =
కైరవపువ్వులను, నెలయించుక్ = వికాశింపజేయును, అంబుదముల్ =
మేఘములు, జీవులక్ = ప్రాణులను, నెలయించున్ = ప్రకాశింపజేయును,
గుహాత్ములకుక్ = గొప్పవారికి, పరహితములు = పరులమేలుగోరుట,
జముల్ కామి = స్వభావసిద్ధిమునుమా.

తా. బిడ్డా సూర్యుడు తామరపువ్వులను, చంద్రుడు కైరవపువ్వులను,
మేఘములు ప్రాణులను వికాశింపజేయును. కాబట్టిమంచిసారెప్పడును తెమిం
తబితామే ఇతరులను మేలుచేయుటకు సిద్ధముగా నుండును.

క. జగము ల్వలయింపంగల

యగణిత తేజోభిధాము ♦ లగు చంద్రార్కుల్

మొగి రాహు కేతువులచే

నగదొందిరి విధి బలీయ ♦ మగుఁ గద వత్సా. 93

టీ. పత్నా ! జగముల్ = ప్రపంచములను, నెలయింపంగల = ప్రకా
శింపజేయునట్టి, అగణిత = పొగడ శక్తియుగాని, తేజోభిధాములు =
తేజస్సునకు స్థానభూతులైనట్టి, చంద్రార్కుల్ = చంద్రసూర్యులు,
రాహుకేతువులచేన్ = రాహుకేతువులను, గ్రహములచేత, అగడు = గాఢము.
గదిరి = పొందిరి, విధి = దైవము యొక్క ఏర్పాటు, బలీయము = బల
శక్తియు, అగుగదా = అగునుగదా.

తా. బిడ్డా ! ప్రపంచములను ప్రకాశింపజేయునట్టి సూర్యచంద్రులే
రాహుకేతువులచే పట్టుబడుచున్నారు. దైవలిఖితము అనుభవించుకొనరదు.

క. నగుమొగము, మధురవాక్కును

విగత పరధ్యాస, విమల ♦ వీక్షణమధికం

బగునే స్తము సంతసమున్

జగమున ననురాగ లక్షణంబులు వత్సా. 49

టీ. పత్సా ! లగమునక - ప్రపంచమునందు, నగుమొగము = నవ్వుమోము, మధురవాక్కులు = తీయనిపలుకు, విగత = విడిచిపెట్టబడిన, పరధ్యాస = యితరభోరణి, విమలవీక్షణము = చల్లనిచూపు, అధికింబగు = యెక్కువైన, సేస్తము = స్నేహము, సంతసమున్ = సంతోషము, (ఇవి), అనురాగ = ప్రేమకు, లక్షణంబులు = చిహ్నములు.

తా. బిడ్డా ! నవ్వుముఖము, తీయనిపలుకు, ఇతరభోరిక లేకుండుట, చల్లనిచూపు, అధికమైన స్నేహము, సంతోషము, ఇవిఅనురాగ లక్షణములు.

క. మఱపు, ససంతుష్టయు, వే

మఱు చెడుపనులెత్తిపొడుపు ♦ మాటలు, మాటల్
మఱపించి వేఱు భోరణి

బరిపుటలు విరక్తిదెలియ ♦ బరచున్ వత్సా. 95

టీ. పత్సా ! మఱపు - చెప్పినదానిని మరచుట, అసంతుష్టియున్ = బిచ్చలేకుండుట, వేమఱు = చెరుచు, చెడుపనులు = చెడ్డపనులే, ఎత్తిపొడుపు మాటలు = ఎత్తిపొడుచుట, మాటల్ మరపించి వేఱుభోరణి బరిపుటలు = మాటలాడుచునే మఱొక భోరణిలోనికి దింపుట, విరక్తి - అనురాగము లేకపోవుటను, తెలియపరచున్ - తెలుపరచును.

తా. బిడ్డా ! చెప్పినదానిని మరచుట, తృప్తిలేకుండుట, చెరుచు చెడుపనులే యెత్తిపొడుచుట మాటలాడుచునే వేఱుభోరణిలోనికి దింపుట ఇవి విరక్తిని తెలియజేయును.

క. తొలిపడుపులు, గోవులు, బా

పలుకు, బతివృత్తులు, సత్య ♦ వాడుల లుబ్ధుల్

తా. బిడ్డా ! ధనమును, దానము, భోగము, నాశము, అను మాడు
గతులు గలవు. కావున ఒకరికి బెట్టక, తానుతనక కూడబెట్టిన ధనము
నించును.

క. సుజనులనే స్త్రము గౌరవ

విజయంబు లొసగు మఱి వి • వేకముఁ గూర్చున్

వృజనంబు లణాదును న

క్కజముగ నిమ ముక్తికాంత • కౌగిలి వత్సా. 98

టీ. చత్వా ! సుజనులస్త్త్రము = సత్పురుషుల సహవాసము, గౌరవ
మును = మర్యాదను, విజయంబును = జయమును, ఒకరిన్ = యిచ్చుచు,
మఱి = ఇంకను, వివేకము = విజ్ఞానమును, కూర్చున్ = సమకూర్చును,
వృజనంబులు = పాపములను, అణాదున్ = పోగొట్టుట, అక్కజముగన్ =
అశ్చర్యముగా, ముక్తికాంత కౌగిలి = మోక్షమును, ఇదున్ = ఇచ్చును.

తా. బిడ్డా ! సత్పురుషుల సహవాసము, గౌరవమును, విజయమును,
జ్ఞానమును, కలుగజేయును. పాపములను తొలగించును. మరిన్ని మోక్షమును
ఇచ్చును.

క. పేదకు దానంబిడుటయు

మోదంబున సూన్యలింగ • మున్ గొల్పుటయున్

బోధిది సనాథప్రేతను

బూదెయ్యెనర్చుటయు పున్నె • ములగున్ వత్సా. 99

టీ. చత్వా ! పేదకున్ = బీదవానికి (దరిద్రునకు), దానంబు =
ధనము, ఇడుటయున్ = ఇచ్చుటయు, మోదంబునన్ = సంతోషముతో,
సూన్యలింగమున్ = ఎన్నడును పూజలేనిలింగమును, గొల్పుటయున్ .

పూజించుటయును, ప్రోదిన్ ప్రార్థనముతో, అనాధప్రేతను = దిక్కులేని శవమును, బూదయినర్చుటయున్ = కాల్చుటయును, పున్నెమణి పుణ్యములను, అగున్ = కలిగించును.

సా. విగ్నా! దరిద్రునకు, ఎచ్చటచేతను, సంతోషముతో, సూన్యలింగమును పూజించుటచేత = శవముతో దిక్కులేని శవమును కాల్చుటచేతను మంచిపుణ్యము లభియ్యదు.

క. హరినో హరునో వేడుము

పురినో వనినో వసింపు; • భూపునో యతినో

దరిజేర్పు మిత్రతకు, నుం

దరినో దరితో వరింప దగునో వత్సా.

100

టీ. పశ్చాత్ హరినో = విష్ణునో, హరునో = శంకరునో, వేడుము = నేవించుము, పురినో = పట్టణమందో, వనినో = అడవిమందో, వసింపు = నివసింపుము, భూపునో = రాజునో, యతినో = సన్యాసినో, మిత్రతకు = స్నేహమునకు, దరిజేర్పు = చేర్చుకొనుము, నుండిగినో = స్త్రీనో, దరినో = కొండగుహనో, వరింపన్ = కొరుట, రెగును = రెగుమి.

తా. విష్ణునిగానీ, శివునిగానీ, నేవించుము. అనగా కొన్నాళ్లు విష్ణుని, కొన్నాళ్లు శివుని నేవించవలదు. అట్లునేవించినచో మనోనిర్మలత్వము వుండును. పట్టణమందో లేక అడవియందో నివసింపుము. రాజునో లేక సన్యాసినో ఆశ్రయింపుము. స్త్రీతో సాంగత్యముచేయుచూ గృహస్థాశ్రమ మందైనా యుండుము లేక కొండగుహజీరి సన్యాసినై తపస్సుచేసికొనుము.

క. సామాన్యంబుగ లోకులు

నేమమె నీకంచుఁ బృచ్ఛ • నేతురు భరిరే?

నేమంబెక్కడ? యాయువు -

లీమహి దినదినముఁ గడచు • నడనో వత్సా. 101

టీ. పశ్చాత్! సామాన్యంబుగ = సాధారణముగా, లోకులు = ప్రజలు, నేమమె = నేమను? నీకంచున్ = నీకుఅని, పృచ్ఛనేతురు = అడుగుదురు, భరిరే = ఎవరూ, అయ్యెవరూ = అయ్యెవ్వరూ, నడనో

ముక్త ... గోజుగోజు, గడచినదే = క్షీణించి పోవుచుండగా, నేమి
చేయును = క్షేమముచేదు.

వా. బిడ్డా! సాధారణముగా లోకులు మీకు క్షేమమా యని య
చూచును. గోజుగోజుకు ఆర్థము తరిగిపోవుచుండగా క్షేమమేలేదు.

క. హరితన గోతుగ్గడ వలన

సురుండఁ బరిమి వంశజుండ ♦ సుబ్రహ్మణ్య

స్ఫురితాప స్తంభుడ, సుం

చర రామ తనూభవుండ ♦ ధరణిన్ వత్సా.

102

గ. వత్సా! హరితనగోతుగ్గడ = హరితనగోత్రము గలవాడను
భూజీనునిగ్గడ = బ్రాహ్మణుడను, పరిమివంశజుండ = పరిమివంశ
సుందరుల జన్మవాడను, సుబ్రహ్మణ్యనామము గలవాడను, అపస్తంభుడ =
అపస్తంభసూత్రమునకు చెందినవాడను, సుందరరామ తనూభవుండ =
సుందరరామయ్యగారి పుత్రుడను.

క. ఈ నీతిశతక మెవ్వడు

తా నియతిఁ బఠించునట్టి ♦ ధన్యాత్ముని ల

శ్రీనాథుఁ డెల్లెడల న

స్మృతము నాయువు నొసంగి మనుచున్ వత్సా. 103

గ. వత్సా! ఈనీతిశతకము, = ఈనీతిశతకమును, ఎవ్వడు
వినునుఋదు, తా = తాను, నియతి = నియమముగా, పఠిం
చుకొ = చదువునో, అట్టి = అచదువునట్టి, ధన్యాత్ముని = పుణ్య
త్ముని = లక్ష్మీనాథుడు = విష్ణు, ఎల్లడ = అన్నిచోట్ల, సన్మాన
ము = గౌరవమును, ఆయువు = ఆయుష్యమును, ఒసంగి
యిచ్చి, మనుచుకొ = కాపాడును.

తా. బిడ్డా! ఈ నీతిశతకమును నియమముగా చదువువారికి విష్ణు
గౌరవమును, ఆయుష్యమును, ఇచ్చి గక్షించును.

శ్రీమదాంజనేయార్చనము.

అంకితములు నలభయవారు :-

తునికిపాటి సుందరరామయ్య,

పోతునూరు, ఏలూరు తాలూకా.

(లేక)

కొండూరి నారాయణరావు,

భొగ్గవయిలూరు.

కృష్ణానదికి తీర, ముందు బజారు ఏలూరు.

(అది కామవరము)
